

DUTCH BIRDING

VOLUME 34 • NO 4 • 2012

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels

REDACTIE

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
editors@dutchbirding.nl

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Nederland
rene.pop@dutchbirding.nl

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

p/a Gerald Oreeel
Deurganck 15
1902 AN Castricum
Nederland
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL

webredactie@dutchbirding.nl

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
dba@dutchbirding.nl

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
cdna@dutchbirding.nl

COMMISSIE SYSTEMATIEK

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CSNA, p/a George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INSPREEKLIJN
010-4281212

INTERNET
www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (023-5378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (030-2961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (020-6997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (0222-316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

REDACTIERAAD Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet en Rik Winters

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Barthel, Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai en Lars Svensson

REDACTIEMEDEWERKERS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Kees Roselaar, Vincent van der Spek, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen en Peter de Vries

PRODUCTIE EN LAY-OUT André van Loon en René Pop

ADVERTENTIES Debby Doodeman, p/a Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
advertising@dutchbirding.nl

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 2012 bedraagt: EUR 39.50 (Nederland en België), EUR 40.00 (rest van Europa) en EUR 43.00 (landen buiten Europa). Abonnees in Nederland ontvangen ook het dvd-jaaroverzicht.

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op girorekening 01 50 697 (Nederland), girorekening 000 1592468 19 (België) of bankrekening 54 93 30 348 van ABN*AMRO (Castricum), o/v 'abonnement Dutch Birding'. Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association. Het abonnement gaat in na ontvangst van de betaling.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De volgorde van vogels in Dutch Birding volgt in eerste instantie een klassieke 'Wetmore-inderling'. Binnen dit raamwerk worden voor taxonomie en naamgeving de volgende overzichten aangehouden: *Dutch Birding-vogelnamen* door A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2012) (taxonomie en wetenschappelijke, Nederlandse en Engelse namen van West-Palearctische vogels); *Vogels van de wereld - complete checklist* door M Walters (1997, Baarn) (Nederlandse namen van overige vogels van de wereld); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (derde editie) door E C Dickinson (redactie) (2003, Londen) (taxonomie en wetenschappelijke namen van overige vogels van de wereld); en *Birds of the world: recommended English names* door F Gill & M Wright (2006, Londen; online update 2010) (Engelse namen van overige vogels in de wereld).

Voor (de voorbereiding van) bijzondere publicaties op het gebied van determinatie en/of taxonomie kan het Dutch Birding-fonds aan auteurs een financiële bijdrage leveren (zie Dutch Birding 24: 125, 2001, en www.dutchbirding.nl onder 'Tijdschrift').

www.dutchbirding.nl

WEBREDACTIE Garry Bakker, Gijsbert van der Bent en Ben Wielstra. FOTOREDACTIE Menno van Duijn en Chris van Rijswijk. GELUIDENREDACTIE Kasper Hendriks WEBMASTERS Albert van den Ende, Jeroen van Vianen (DBAerts) en Peter Weiland.

Dutch Birding Association

BESTUUR Arjan van Egmond (voorzitter, 071-4010656; 06-21585788), Rob Gordijn, Wietze Janse, Thierry Jansen (penningmeester) en Han Zevenhuizen (secretaris); tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd. BESTUURSMEDEWERKERS Jurriën van Deijk, Debby Doodeman, Thomas van der Es, Toy Janssen, Arnold Meijer, Gerald Oreeel, Marc Plomp, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot, Kees de Vries en Steven Wytéma.

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Rob van Bemmelen, Nils van Duivendijk, Dick Groenendijk (voorzitter), Arjan Ovaa, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus, Arend Wassink en Rik Winters. MEDEWERKER Max Berlijn / Marcel Haas (archivaris). De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA)

LEDEN Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris). De CSNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

© 2012 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Nederland, www.robstolk.nl

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (+31-235378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (+31-302961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (+31-206997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (+31-222316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

EDITORIAL BOARD Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet and Rik Winters

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Barthel, Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai and Lars Svensson

EDITORIAL ASSISTANTS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Kees Roselaar, Vincent van der Spek, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen and Peter de Vries

PRODUCTION AND LAY-OUT André van Loon and René Pop

ADVERTISING Debby Doodeman, c/o Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam advertising@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 2012 is: EUR 39.50 (Netherlands and Belgium), EUR 40.00 (Europe) and EUR 43.00 (countries outside Europe). Subscribers in the Netherlands also receive the DVD year review.

Subscribers in Belgium, Denmark, Finland, Germany, Norway and Sweden are kindly requested to pay the subscription fee to our local bank accounts in these countries. Details can be found on the internet (www.dutchbirding.nl).

British subscribers are requested to pay exclusively by Sterling cheque. Cheques should be sent to Dutch Birding, c/o Gerald Oree, Deurganck 15, 1902 AN Castricum, Netherlands. Subscribers in other countries can make their payment by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please send an e-mail indicating your credit card type, account number, the expiry date and full address details to circulation@dutchbirding.nl. The subscription starts upon receipt of payment and already published issues will be sent.

Dutch Birding is a bimonthly journal. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The sequence of birds in Dutch Birding basically follows a classic 'Wetmore sequence'. Within this framework, the following lists are used for taxonomy and nomenclature: *Dutch Birding bird names* by A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2012) (taxonomy and scientific, Dutch and English names of Western Palearctic birds); *Vogels van de wereld – complete checklist* by M Walters (1997, Baarn) (Dutch names of remaining birds of the world); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (third edition) by E C Dickinson (editor) (2003, London) (taxonomy and scientific names of remaining birds of the world); and *Birds of the world: recommended English names* by F Gill & M Wright (2006, London; online update 2010) (English names of remaining birds of the world).

For (preparation of) special publications regarding identification and/or taxonomy, the Dutch Birding Fund can offer financial support to authors (see Dutch Birding 24: 125, 2001, and www.dutchbirding.nl under 'Journal').

www.dutchbirding.nl

WEB EDITORS Garry Bakker, Gijsbert van der Bent and Ben Wielstra. **PHOTOGRAPHIC EDITORS** Menno van Duijn and Chris van Rijswijk. **SOUNDS EDITOR** Kasper Hendriks. **WEBMASTERS** Albert van den Ende, Jeroen van Vianen (DBAlerts) and Peter Weiland.

Dutch Birding Association

BOARD Arjan van Egmond (president, +31-714010656; +31-621585788), Rob Gordijn, Wietze Janse, Thierry Jansen (treasurer) and Han Zevenhuizen (secretary); the editors of Dutch Birding also have one seat in the board. **BOARD ASSISTANTS** Jurriën van Deijk, Debby Doodeman, Thomas van der Es, Toy Janssen, Arnold Meijer, Gerald Oree, Marc Plomp, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot, Kees de Vries and Steven Wytema.

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Rob van Bemmelen, Nils van Duivendijk, Dick Groenendijk (president), Arjan Ovaa, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus, Arend Wassink and Rik Winters. **ASSISTANT** Max Berlijn / Marcel Haas (archivist). The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch committee for avian systematics (CSNA)

MEMBERS Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar and George Sangster (secretary). The CSNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

© 2012 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Netherlands, www.robstolk.nl

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
editors@dutchbirding.nl

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Netherlands
rene.pop@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

c/o Gerald Oree
Deurganck 15
1902 AN Castricum
Netherlands
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL

webredactie@dutchbirding.nl

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
dba@dutchbirding.nl

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
cdna@dutchbirding.nl

DUTCH COMMITTEE FOR

AVIAN SYSTEMATICS
CSNA, c/o George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INTERNET

www.dutchbirding.nl

Artikelen / papers

- 213 Rediscovery of Chestnut-bellied Sandgrouse in Egypt in March 2012 *Leander Khil, Michael Boetzel, Jonas Geburzi, Manfred Trobitz, Michael Werner, Christoph Weinrich & Thorsten Zegula*
- 219 Azure Tits and hybrids Azure x European Blue Tit in Europe *Lukasz Ławicki*
- 231 Baltimoretroepiaal in Alkmaar in december 2009-april 2010 [BALTIMORE ORIOLE IN ALKMAAR IN DECEMBER 2009-APRIL 2010] *Marc Argeloo & Peter P de Vries*
- 238 Kleine Kokmeeuw op en rond Texel in mei-juni 2012 [BONAPARTE'S GULL ON AND NEAR TEXEL IN MAY-JUNE 2012] *Enno B Ebels & Roelf Hovinga*
- 241 Afwijkend kleed bij Ringmussen in Makkum in 2009/10 [EURASIAN TREE SPARROWS WITH ABERRANT PLUMAGE AT MAKKUM IN 2009/10] *Rien van Wijk & Enno B Ebels*

Varia

WP reports

Recente meldingen / recent reports

Corrigenda

- 244 Albatrosses of the Southern Atlantic Ocean *Otto Plantema*
- 255 Mid-June-late July 2012 *Arnoud B van den Berg & Marcel Haas*
- 265 Juni 2012 *Roy Slaterus & Vincent van der Spek*
- 271

Voorplaat / front cover

Cyprusgrasmus / Cyprus Warbler *Sylvia melanothorax*, mannetje, Limassol, Cyprus, 12 mei 2012 (*Menno van Duijn*)

Rediscovery of Chestnut-bellied Sandgrouse in Egypt in March 2012

Leander Khil, Michael Boetzel, Jonas Geburzi, Manfred Trobitz, Michael Werner, Christoph Weinrich & Thorsten Zegula

While working in the Egyptian Nile valley in March 2012, a team of Austrian and German ornithologists rediscovered Chestnut-bellied Sandgrouse *Pterocles exustus*, a species considered to be extinct in Egypt since the 1980s. After a puzzling fly-by observation of four sandgrouse near Al Bahnasa on 18 March, the observers concluded that the only species fitting was Chestnut-bellied. They searched the area thoroughly during the following days and several flocks were found; the identification was verified when good views were obtained of individuals in flight and on the ground. On 22 March, an impressive maximum of c 100 individuals were seen near the original site. As a result of the still unstable political situation in Egypt, the camera equipment of Leander Khil, including telelenses, had been seized when enter-

ing the country through Cairo airport (but returned on departure), which forced him to take the first record shots with a digital compact camera, at a maximum focal length of 105 mm. The photographs of expectably low quality still showed some of the key features, such as the white trailing edge to the primaries, dark underwing and dark belly. Luckily, Jonas Geburzi was able to take better photographs of flocks and single males and females a few days later. The birds preferred arid and sandy plains with loose vegetation, as well as fields (abandoned and in use) and were flying around a lot, especially in the evening.

After the team left the country in late March and had been replaced by another team, more observations followed until the end of May; all observations are listed in table 1. On 17 May, sound-re-

292 Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus*, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 22 March 2012 (Jonas Geburzi)

TABLE 1 Observations of Chestnut-bellied Sandgrouse *Pterocles exustus* at Al Bahnasa, Egypt, in March-May 2012

18 March, four (J Geburzi, L Khil, M Trobitz, C Weinrich)
21 March, several (M Boetzel, L Khil, M Trobitz)
22 March, c 100 (J Geburzi, M Trobitz, M Werner, C Weinrich, T Zegula)
30 March, 11 (M Boetzel, N Böhm, L Gaedicke, M Gebauer, S Schweineberg, E Stich)
2 April, 40-50 (E Stich)
5 May, c 20 (P Franke, M Held, P Krech, M Senft, T Zegula)
17 May, c 80 (P Franke, T Zegula)

cordings were obtained (figure 1-2). In late May, details on the location were published online on www.birdguides.com and www.khil.net/blog/?p=1487. The area where the birds were found is situated in Minya province, off the main road from Giza to Luxor, where a road leads to Sandafa to the east (at 28°31'30.07"N 30°35'55.10"E). The birds were seen on several occasions along the first 3 km, on the southern side of the road. The habitat becomes much greener and less suitable towards the towns of Al Bahnasa and Sandafa.

Description

GENERAL IMPRESSION In flight, birds appearing as brownish, small to medium-sized sandgrouse with elongated and pointed tail, flying with fast wing-beats. On the ground, appearing very short legged, with small head and stretched, long neck when wary. Central rectrices prominently elongated and pointed.

HEAD Sandy-brown, with strong orange tone on upper throat and face in males.

UPPERPARTS Sandy to greyish-brown, with large pale brown spots in both sexes.

UNDERPARTS Belly dark-brown, colour fading to paler brown towards undertail and head. Sharply demarcated black line across pale upperbreast in males. Strongly brown and white mottled throat and upperbreast in females.

WING Upperwing sandy to greyish-brown with strongly contrasting black primaries and secondaries; primaries with clean white trailing edge. Upperwing with prominent rows of pale spots in females. Underwing and axillaries dark brown without obvious contrast.

BARE PARTS Eye dark. Bill pale grey. Leg colour hard to see in field or on photographs.

SOUND In flight, many individuals uttering short, guttural calls: *kwritt-kwritt-kwritt*.

BEHAVIOUR In late afternoon, when most observations were made, birds frequently observed flying in small groups between fields and plains, gathering at some preferred spots. Appearing to prefer sandy plains with loose, dry vegetation. Sometimes, birds seen on agricultural fields in as well as out of use.

Identification

All other species of sandgrouse occurring in the Western Palearctic (WP) could be safely excluded mostly by the combination of tail-length and colour of belly and underwings. Black-bellied Sandgrouse *P orientalis* shows a sharp contrast between the white axillaries and underwing and black belly. Also, this species is considerably heavier in flight and shows no elongated tail-feathers. Pintailed Sandgrouse *P alchata* and Spotted Sandgrouse *P senegallus* have an elongated, pointed tail, similar to Chestnut-bellied Sandgrouse but show a whitish belly and white underwing-coverts in all plumages. Crowned Sandgrouse *P coronatus*, which was seen in the same area, has a short tail and buffish belly and underwing-coverts. Lichtenstein's Sandgrouse *P lichtensteinii* is excluded by its short-tailed appearance and different coloration (cf Madge & McGowan 2002, van Duivendijk 2011).

Male and female Chestnut-bellied Sandgrouse can be distinguished quite easily by the colour of the plumage. Males are more uniform on head and breast and show a sharply demarcated black line across the upperbreast. Face and throat are yellowish, contrasting little with a more greyish crown, neck and breast. Females have a heavily mottled breast and neck and lack the black line across the breast. The upperparts are less vividly colored and more mottled in females than in males. The subspecies *P e floweri*, which might be expected in the region, differs from other subspecies slightly in colour (Meintertzhagen 1930, Madge & McGowan 2002; Nicoll in British Ornithologists' Club 1921). Based on distribution

293 Habitat where Chestnut-bellied Sandgrouse *Pterocles exustus* were observed, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 21 March 2012 (Leander Khil)

294 Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoen *Pterocles exustus*, male, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 30 March 2012 (*Elias Stich*) **295** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoen *Pterocles exustus*, male, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 2 April 2012 (*Elias Stich*) **296** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoen *Pterocles exustus*, male, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 22 March 2012 (*Jonas Geburzi*) **297** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoen *Pterocles exustus*, female, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 22 March 2012 (*Jonas Geburzi*)

and the overall greyish tones visible in plate 294-297, we strongly suspect the birds to belong to this subspecies. However, the verification should be left open for upcoming studies and will require studies of birds in the hand. If the identification of *floweri* is confirmed, our records refute the presumed extinction of this taxon.

Distribution and habitat

Stretching from West Africa to India in a narrow but almost coherent band, Chestnut-bellied Sandgrouse boasts a large distribution, mostly in the Afrotropic and Indomalayan ecozones. The species is found from Senegal and Mauritania east to Sudan, Somalia and Ethiopia. The range continues across the southern and eastern parts of the

Arabian Peninsula, southern Iran and Pakistan to India, covering most of the subcontinent; six subspecies are recognized (Madge & McGowan 2002, BirdLife International 2012). The six subspecies vary in overall plumage coloration and relative intensity of the barring on the underparts. *P e floweri* is darker and greyer on the head, mantle and breast and less yellowish on the upperwing-coverts and scapulars than nominate *P e exustus* (Mauritania and Senegambia east to Sudan). The other subspecies, *P e ellioti* (East Africa), *P e erlangeri* (Arabia) and *P e hindustan* (Iran to India), differ from nominate *exustus* mainly in being paler and greyer. *P e olivascens* from south-eastern Africa has distinctly greyer olive upperparts and wings and females are more heavi-

298 Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus*, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 22 March 2012 (Jonas Geburzi)

ly barred and streaked on the underparts than nominate *exustus*.

The sites where birds were found in Egypt in March 2012 perfectly fit the description of the preferred habitat from older observations in the region. Also, the location on the border between the cultivated Nile valley and the desert matches the older descriptions (cf Meinertzhagen 1930).

Status in Egypt

The isolated population within the WP was once distributed across large parts of the Nile valley in northern and central Egypt. The population was first reported from Egypt in the mid-19th century, when it was 'abundant in the Nile Valley and in bordering desert' (cf Goodman & Meininger 1989). The population was later described as a separate (and thus endemic) subspecies, *P e floweri* (Nicoll in British Ornithologists' Club 1921). It was considered to be the most abundant sandgrouse species in Egypt in the late 19th century (Shelley 1872) but it was found to be 'certainly scarce' already by 1929 (Meinertzhagen 1930). At that time, the species was still found in several scattered locations in the Nile valley, between the eastern fringe of the delta in the north to Luxor in the south. The last and only recent

record is from 4 March 1979, when c 10 were found between Isna and Idfu, south of Luxor (Short & Horne 1981). For a detailed account on the former distribution in Egypt, see Goodman & Meininger (1989). The observation in 1979 was considered to have been the last observation of the subspecies *floweri*. The reasons for the presumed disappearance of this subspecies are unclear (Hume & Walters 2012).

Other WP records

Besides the Egyptian population, there are only four records from the WP ('sensu BWP'). In August 1863, an adult female was shot in a flock of Pallas's Sandgrouse *Syrhaptes paradoxus* near Szany, Hungary, during one of the famous influxes of the latter species into Europe (Glutz von Blotzheim et al 1977, Gorman 1996, Magyar et al 1998). The other WP records are from Kuwait, with the following three records accepted by the Kuwait Ornithological Rarities Committee (KORC; Al-Sirhan 2012): February 1999, Ratqa (three individuals wounded and captured alive from a flock of c 30; Gregory 2005); 4 March 2005, Sabah Al-Salem (female, photographed); and 5 January 2007, Sabah Al-Salem (female, photographed). An observation from 2012 has not (yet) been reported

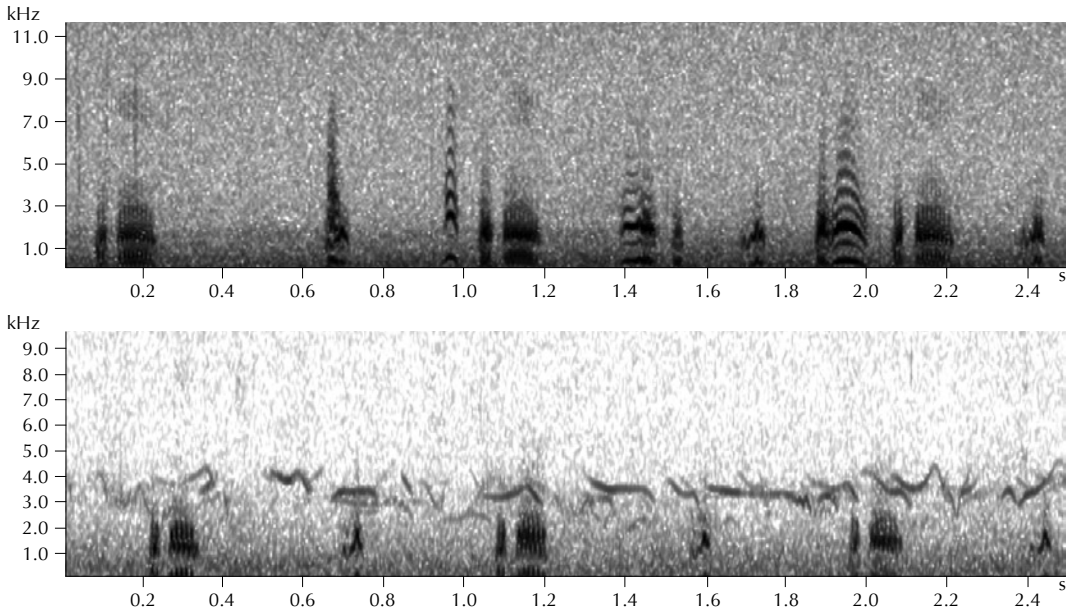

FIGURE 1-2 Flight calls of Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoen *Pterocles exustus*, Al Bahnasa, Minya, Egypt, 17 May 2012 (Patrick Franke)

to the KORC (Abdulrahman Al-Sirhan in litt). The series of records from Kuwait are remarkable and the origins are not fully understood. There is the possibility of a northward expansion, or even a not-yet discovered population in the north-east of the Arabian Peninsula. It is also possible that birds have been transferred by strong winds from distant regions, such as Saudi Arabia or the UAE. On 8 January 2010, six live birds ('most probably caught in Kuwait or neighbouring countries') were photographed in a cage on the Kuwait bird market. Later, up to 30 individuals were seen caged there (Al-Sirhan & Al-Bathali 2010; Abdulrahman Al-Sirhan in litt). Chestnut-bellied Sandgrouse is, as other sandgrouse species, a sought-after game bird in Arabian countries. Birds are apparently held in captivity frequently and are allegedly also reproducing in captivity (Abdulrahman Al-Sirhan in litt). Jennings (2010) also states that the species has been introduced in Kuwait for hunting purposes. So, a captive origin of extralimital records in Arabia should also be considered.

Future

Obviously, given the very recent rediscovery, not much is known yet about population size, phenology and use of habitat of Chestnut-bellied Sandgrouse in Egypt. It is also not clear whether the

fields where the birds were found also serve as breeding habitat. Hopefully, this will soon change with future trips by birders and researchers. Given the rarity of the species in the WP and the fact that the rediscovered population currently offers the only opportunity to find the species with any regularity, we anticipate that many birders will visit the area in the future. The future of the species in Egypt depends on the goodwill of local people. Therefore, we ask birders to keep the interest of local people in mind, not to walk over their crops, show them the greatest respect and try to communicate about the importance of these birds.

Samenvatting

ROOdBUIKZANDHOEN HERONTDEKT IN EGYPTE IN MAART 2012 In maart 2012 ontdekte een team van Duitse en Oostenrijkse vogelaars een populatie van Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus* nabij Al Bahnasa en Sandafa in de provincie Minya, Egypte, in het overgangsgebied van de gecultiveerde Nijlvallei en de woestijn. Het hoogste aantal exemplaren was c 100. In tabel 1 worden alle waarnemingen in maart-mei 2012 weergegeven. De determinatie was eenvoudig, bijvoorbeeld door de combinatie van puntige verlengde middelste staartveren, donkere buik en ondervleugel en (bij mannetjes) smalle zwarte lijn over de borst. De vogel werden gefotografeerd en er werden geluidsopnames gemaakt. Vermoedelijk betreft het de ondersoort *P e flo-weri* (endemisch voor Egypte) waarvan de laatste waar-

neming uit 1979 stamde en die als (vermoedelijk) uitgestorven werd beschouwd. De determinatie op ondersoort is in het veld niet vast te stellen aan de hand van het verenkleed en vraagt om bevestiging door onderzoek aan vogels in de hand. Roodbuikzandhoen is buiten Egypte slechts enkele malen in de WP vastgesteld; er is één geval uit Hongarije (1863, verzameld) en er zijn enkele recente gevallen uit Koeweit, waarbij de wilde herkomst niet geheel onomstreden is.

References

- Al-Sirhan, A 2012. KORC Annotated Checklist of Birds. Website: www.birdsofkuwait.com/annotated_checklist.shtml. [Accessed 29 May 2012.]
- Al-Sirhan, A & Al-Bathali, O 2010. The Kuwait bird market January to May 2010. Website: www.oskonline.org/reports/Bird_Market.pdf. [Accessed 29 May 2012.]
- BirdLife International 2012: Species factsheet: *Pterocles exustus*. Website: www.birdlife.org. [Accessed 29 May 2012.]
- British Ornithologists' Club 1921. The two-hundred-and-fifty-seventh meeting of the club. Bull Br Ornithol Club 41: 128.
- van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
- Glutz von Blotzheim, U N, Bauer, K M & Bezzel, E (editors) 1977. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 7. Wiesbaden.
- Goodman, S M & Meininger, P L (editors) 1989. The birds of Egypt. Oxford.
- Gorman, G 1996. The birds of Hungary. London.
- Gregory, G 2005. The birds of the State of Kuwait. Stegness.
- Hume, J P & Walters, M 2012. Extinct birds. London.
- Jennings, M C 2010. Fauna of Arabia 25: Atlas of the breeding birds of Arabia. Frankfurt.
- Madge, S & McGowan, P 2002. Pheasants, partridges and grouse: a guide to the pheasants, partridges, quails, grouse, guineafowl, buttonquails and sandgrouse of the world. London.
- Magyar, G, Hadarics, T, Waliczky, Z, Schmidt, A, Nagy, T, Bankovics, A 1998. Nomenclator avium Hungariae. An annotated list of the birds of Hungary. Budapest.
- Meinertzhagen, R 1930. Nicoll's birds of Egypt. London.
- Shelley, G E 1872. A handbook to the birds of Egypt. London.
- Short, L L & Horne, J F M 1981. Bird observations along the Egyptian Nile. Sandgrouse 3: 43-61.
- Taylor, E C 1859. Ornithological reminiscences of Egypt. Ibis 1: 41-55.
- Leander Khil, Neutorgasse 26, 8010 Graz, Austria (leander@khil.net)
- Michael Boetzel, Dorfstraße 23, 23970 Benz, Germany (michaelboetzel@aol.com)
- Jonas Geburzi, Herzog-Friedrich-Straße 79, 24103 Kiel, Germany (jonas-geburzi@posteo.de)
- Manfred Trobitz, Im Deichkamp 10, 28359 Bremen, Germany (mtrobitz@gmx.de)
- Michael Werner, Paul-Ehrlich-Straße 14, 97218 Gerbrunn, Germany (micha_werner@gmx.net)
- Christoph Weinrich, Bertheustraße 25, 37075 Göttingen, Germany
- Thorsten Zegula, Brambauerstraße 71a, 45731 Waltrop, Germany (thorsten.zegula@googlemail.com)

Azure Tits and hybrids Azure x European Blue Tit in Europe

Lukasz Ławicki

The 'blue tit complex' currently comprises up to eight (or even nine) species (depending on taxonomic treatment): Azure Tit *Cyanistes cyanus*, Yellow-breasted Tit *C flavipectus* (with the isolated subspecies *C f berezowskii* of north-central China possibly deserving species status), Tenerife Blue Tit *C teneriffae*, Palma Blue Tit *C palmensis*, Hierro Blue Tit *C ombriosus*, Gran Canaria Blue Tit *C hedwigae*, Ultramarine Tit *C ultramarinus* (with the little known Libyan Blue Tit *C u cyrenaicae*) and European Blue Tit *C caeruleus* (cf Harrap & Quinn 1996, Redactie Dutch Birding 2002, 2004, 2006, Kvist et al 2005, Sangster 2006). Note that many authors combine *teneriffae*, *palmensis*, *ombriosus*, *hedwigae* and *ultramarinus* in one species, North African Blue Tit, or two species: Ultramarine Tit (North African mainland and Fuerteventura and Lanzarote, Canary Islands) and Canary Islands

Blue Tit (western Canary Islands). In addition, *flavipectus* was formerly often considered a subspecies of Azure Tit (cf del Hoyo et al 2007). The mitochondrial phylogeny of these taxa has been previously studied and it was found that Azure Tit is phylogenetically placed within the European Blue Tit clade (Kvist et al 2005, Illera et al 2011; cf Sangster 2006, del Hoyo et al 2007). Their combined ranges extend across the entire Palearctic, with European Blue Tit mainly breeding in Europe, and Azure Tit in Asia (Martin 1991, del Hoyo et al 2007).

Hybrids Azure Tit x European Blue Tit *C cyanus* x *caeruleus* have been known since the early 20th century under the name 'Pleske's Tit' (Pleske 1912; cf Frank & Voous 1969, McCarthy 2006). From the north-western part of European Russia (from St Petersburg and Moscow to the Urals), many and

299 Azure Tit / Azuurmees *Cyanistes cyanus*, Uurainen, Finland, 22 February 2007 (Tom Lindroos)

Azure Tits and hybrids Azure x European Blue Tit in Europe

300 Azure Tit / Azuurmees *Cyanistes cyanus*, Polesie, Belarus, 28 April 2010 (*Krzysztof Błachowiak*) **301** Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus x caeruleus*, Grans, Bouches-du-Rhône, France, 30 December 2010 (*Michel Carré*) **302** Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus x caeruleus*, Grans, Bouches-du-Rhône, France, 3 January 2011 (*Michel Carré*)

variable specimens of hybrids are known, from individuals almost indistinguishable from European Blue to almost pure Azure (Dementiev & Gladkov 1954). Hybrids are rare outside the sympatric breeding range of both species. They are characterized by: **1** a darker cap than Azure, varying from lavender-grey to blue or even black; **2** pale greyish upperparts, paler and greyer than in Azure; **3** much less white in the tail than Azure, with only the outer web of t6 white and t5 very finely fringed white (thus more white than in European Blue); **4** reduced white in the tertials and greater coverts (wing-bar c 3-5 mm wide, compared with 2-3.5 mm in European Blue and 12-13 mm in Azure); and **5** a variation of patterns on the underparts, ranging from traces of a dark collar through a dark bib to a yellowish wash, compared with all-white underparts in Azure (Harrap & Quinn 1996). Identification problems (still) exist to separate hybrids from genuine Azure Tits, even in the hand (cf Brensing & Barthel 1993, Boon 1994, Kinnear 2001, Lascève et al 2001).

One hypothesis suggests that irruptions of Azure Tit into Europe have resulted in widespread occurrences of hybrids, especially across central European Russia (Portenko et al 1982, del Hoyo et al 2007). Alternatively, hybrids may also have originated from the existing hybrid zones. Since no Azures have been found breeding in Europe after an irruption, it may be that the occurrences of hybrids have been part of the irruptions. A summary of occurrences of hybrids in Europe up to 1994 was presented by Boon (1994), who listed seven records (excluding the Belgian record from 1878). In this paper, an overview is given of records of both Azure Tit and Pleske's Tit in Europe west of the breeding ranges of Azure Tit up to and including 2011, based on published data and information provided by national rarities committees (see acknowledgements).

Distribution and status of Azure Tit and European Blue Tit in Europe

European Blue Tit is a widespread breeding bird across most of Europe. Its breeding range covers almost the entire Western Palearctic between 35° and 65°N. This species is sedentary or partially migratory, although over much of the centre and north of its range it makes irregular eruptive movements, mainly to the west and south (Perrins 1998).

Azure Tit (nominat *cyanus*) nests regularly in only three European countries: Belarus (400-800 pairs), European Russia (2500-10 000 pairs), and Ukraine (0-30 pairs), and exceptionally in Finland (Snow & Perrins 1998, BirdLife International

2004). In central European Russia, Azure is a very common species but generally uncommon west of the Volga river (Riihimäki 2004, del Hoyo et al 2007); for instance, it is very rare in the Moscow region (Varlygina et al 2008). The northernmost breeding population was found in the Kargopol region (Riihimäki 2004). In Belarus, the first nest was found in 1904 and four breeding records followed in 1952-89 (Perrins 1998). Currently, several 100s of pairs are nesting (cf plate 300), with the largest population in the Polesie area along the Pripjat river (Nikiforov et al 1997, Kozulin et al 2005). In the future, breeding in eastern Poland may be expected, because in recent years many new breeding sites were found along the Bug river (near Brest), close to the Polish-Belarus border (Pashkov 2006). In Ukraine, Azure bred for the first time at two sites in the northern part of the Volynian region in 2001 (Shydlovsky et al 2002). Currently, the breeding population is estimated at 10-15 pairs, occurring in the Volynian and Rivnenski regions, mainly in the upper valley of the Pripjat (Akimov 2009; Ihor Shydlovsky in litt). In Finland, there has been one confirmed brood in 1973 (Perrins 1998). Since there are many winter and spring observations (cf plate 299), it is possible that the species is breeding irregularly in rural areas where birding activity is low; for instance, two wintering birds were observed in suitable breeding habitat until April 2006 (Valkama et al 2011; Aleksii Lehtikoinen in litt). The eastern European range of Azure forms the westernmost limit of a wide geographical distribution through the Eastern Palearctic, to eastern Siberia, Russia, and the Far East, from the central Urals to the Tian Shan, Pamir and Altai mountain ranges and to the Amur river and Ussuriland, Russia (Gosler & Serebryakov 1997, del Hoyo et al 2007). The population trend of Azure Tit appears to be stable and, therefore, the species has the status of 'Least Concern' in Europe (BirdLife International 2011).

Vagrancy of Azure Tit in Europe

Azure Tit is a frequent vagrant in central and northern Europe. Up to 2010, there were c 119 records, mostly in Finland and Poland (55%). The westernmost records have been in Croatia and France more than a century ago (table 1, figure 1). A record in Bulgaria (Nankinov 2008) was considered uncertain by the Bulgarian rarities committee and, therefore, not accepted (BUNARCO 2009; Bojidar Ivanov in litt). Older records from Germany are also uncertain (Glutz von Blotzheim & Bauer 1993, Bauer et al 2012), and the only confirmed record (19 November 2006) is treated as an es-

TABLE 1 Records of Azure Tit *Cyanistes cyanus* in Europe until 2010 (outside regular breeding areas in Belarus, Russia and Ukraine)

Country	Number of records	Details	Reference
Poland	c 36	first before 1798; 14-15 from 19th century; eight after 1990, with last on 12 November 2004	Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Komisja Faunistyczna 2005
Finland	30	first in 1973; 1970s: 13 (26 individuals); 1980s: four (six individuals); 1990s: four; 2005-10: nine (13 individuals)	Lehikoinen et al 2010; Aleksii Lehikoinen in litt
Austria	13	six from 19th century; seven from 20th century, with last on 16-17 April 1997	Andreas Ranner & Leander Khil in litt
Czech Republic	13	six old records, with last on 30 October 1999	http://fkcs0.cz/parcya.htm ; Jiří Horáček in litt
Slovakia	7	six from end of 19th century and beginning of 20th century; one in November 2004	Richard Kvetko & Dušan Karaska in litt
Estonia	6	25 November 1951; 19 April 1986; 14 October 1986; 20 October 1986; 31 October 1987; 25 June 1989	Uku Paal in litt
Hungary	3	26 December 1988; 28 October 1989; 6 November 2008	Zsombor Berényi in litt
Latvia	3	January 1901; 1902; winter 1915/16	Agris Celmins in litt
Lithuania	3	27 February 1964; 2 May 1997; 27 November 2010	Vytautas Jusys & Saulius Karalius in litt
Sweden	3	1786; 12 February to 6 April 1996; 22 October to 25 December 2002	Mats Wærn in litt
Croatia	1	winter 1898/99	Jelena Kralj in litt
France	1	winter 1907/08	Sébastien Reeber in litt

FIGURE 1 Distribution of records of Azure Tit *Cyanistes cyanus* in Europe with breeding areas of Azure and European Blue Tit *C. caeruleus*. Breeding distribution based on Riihimäki (2004), Pashkov (2006), del Hoyo et al (2007), Akimov (2009) and Illera et al (2011).

cape (category E; Deutsche Seltenheitenkommission 2009; Jochen Dierschke in litt). Other European records listed by Mitchell & Young (1999) and Riihimäki (2004), eg, from Denmark, Estonia and Romania, have been considered too poorly documented by the relevant national rarities committees (Uku Paal in litt, Alex Sand Frich in litt, Daroczi Szilard in litt).

Approximately half of the records were in the 19th century and the first half of the 20th century. In recent decades, there has been a strong decline in the number of observations in central Europe. In the last 20 years, there were only 29 records, mainly in Finland and Poland. Azure Tit has appeared in central and northern Europe mainly in winter, from October to April, with the following monthly distribution: January (18), February (15), March (10), April (12), May (1), June (1), October (15), November (17) and December (15).

Apart from the presumed escape in Germany, no other Azure Tits originating from captivity are known for Europe. The species is rare (although not unknown) in captivity, at least in the Netherlands (cf van Kreveld 2007). Note that in August-

303-304 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus x caeruleus* (right), with European Blue Tit / Pimpelmees *C caeruleus*, Vransko Jezero, Dalmacija, Croatia, 7 January 2006 (Ivica Lolič)

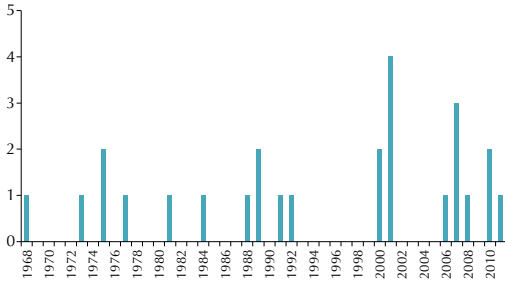

FIGURE 2 Number of records of hybrid Azure x European Blue Tit *Cyanistes cyaneus* x *caeruleus* in Europe per year in 1968-2011 (n=26; for long-staying individuals, the day of arrival is used).

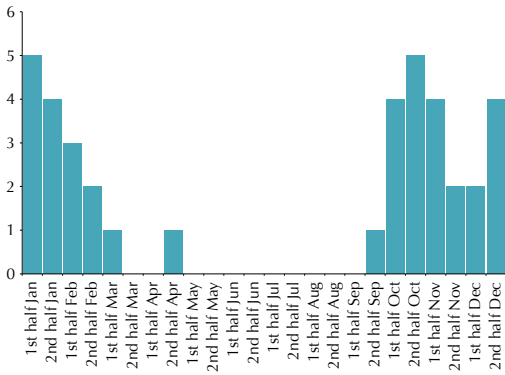

FIGURE 4 Half-monthly distribution of hybrids Azure x European Blue Tit *Cyanistes cyaneus* x *caeruleus* in Europe (excluding breeding record in Finland). For long-staying individuals, the day of arrival is used.

September 2011, a Yellow-breasted Tit was photographed visiting garden feeders in Naphill, Buckinghamshire, England. This taxon is a resident in southern Central Asia (cf del Hoyo et al 2007) and the English bird was traced as an escape from captivity (Adam Rowlands & Nigel Hudson in litt; www.bucksbirdclub.co.uk/Pictures/Azure_Tit.htm).

Occurrence of ‘Pleske’s Tit’ in Europe

Up to 2011, 27 records of ‘Pleske’s Tit’ are known for Europe (table 2). The first was collected in December 1878 in Belgium (Potvlieghe 1996). By the end of the 1970s, there had been only six records, including a successful mixed breeding pair of Azure Tit with European Blue Tit in Finland producing hybrid young (Boon 1994). An increase occurred in 2000-11, when 13 hybrids were found

FIGURE 3 Occurrence of hybrids Azure x European Blue Tit *Cyanistes cyaneus* x *caeruleus* in Europe, with breeding areas of both species. Breeding distribution based on Riihimäki (2004), Pashkov (2006), del Hoyo et al (2007), Akimov (2009) and Illera et al (2011).

(almost 50% of all records). Before, one or two were recorded per year, with an exceptional four in 2001 (including three in Poland), although there were also some blank years (cf figure 2). The records of hybrids come from 12 European countries, mostly from Latvia and Poland (figure 3), which are closest to the breeding areas of Azure Tit in eastern Europe. However, there have been no observations of hybrids in Belarus and Ukraine, probably because in the core breeding areas birds have no problems to find mates of the same species (Gleb Gavris in litt, Igor Gorban in litt, Ihor Shydlovsky in litt, Alexandre Vintchevski in litt). The westernmost records have been in southern France (Lascève et al 2001). Hybrids have been trapped four times at bird ringing station Pape on the Latvian west coast (Agris Celmins in litt). 96% of the records were in autumn-winter (figure 4), with extreme dates 3 October and 11 March. There is only one spring record: on 18 April 1992, a hybrid was trapped in Finland and the same bird was relocated in southern Finland on 24-25 September 1992 (see table 2). Nine hybrids have been staying at one site for more than one day (excluding the mixed breeding record in Finland), including two individuals observed for c two months in Finland and Germany (Lindholm et al 2007, Deutsche Seltenheitenkommission 2008). All records concern single individuals and 74%

TABLE 2 Records of hybrid Azure x European Blue Tit ('Pleske's Tit') *Cyanistes cyanus* x *caeruleus* in Europe. All records concern single individuals.

Austria (2) (Leander Khil in litt) 11 November 1989, Illmitz, Burgenland, trapped, photographed (Brensing & Barthel 1993) 6 December 2000, Illmitz, Burgenland (Ranner 2003)	11 October 1977, Pape, trapped and collected, specimen in collection of Museum of Zoology of University of Latvia 24 October 1981, Pape, trapped and collected, specimen in collection of Museum of Zoology of University of Latvia
Belgium (1) (Marnix Vandegehuchte in litt) December 1878, Liège, female, trapped; died next day; specimen in collections of Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique, Brussel (Potvliege 1996)	3 October 1984, Pape, first-year female, trapped and collected, specimen in collection of Museum of Zoology of University of Latvia
Croatia (1) (Jelena Kralj in litt) 7 January 2006, Vransko Jezero, Dalmacija, ringed, photographed (plate 303-305)	Netherlands (3) (Arnoud van den Berg in litt) 9 November 1968, Bremerbergdijk, Dronten, Flevoland, immature, trapped (died 15 April 1969), photographed (Frank & Voous 1968, van den Berg & Bosman 2001); specimen now in collection of Naturalis Biodiversity Center at Leiden, Zuid-Holland 15 November 2007, Noordhollands Duinreservaat, Castricum, Noord-Holland, first-year, ringed, photographed (Visser et al 2007, Ova et al 2008) (plate 306) 18 November 2007, IJmuiden, Velsen, Noord-Holland (Ovaa et al 2008) A blue-and-white tit photographed at Wageningen, Gelderland, on 2 January 2012 (http://tinyurl.com/7ktcbxf) showed (some) characters of 'Pleske's Tit' but has not (yet) been considered by the Dutch rarities committee (CDNA).
Finland (3) (Aleksi Lehikoinen in litt) 1975/76, Azure Tit bred with European Blue Tit successfully in Turku Friskala in summer 1975; unknown number of young heard in nest and at least two hybrids seen in the area in winter 1975/76 (Boon 1994; Aleksi Lehikoinen in litt) 18 April 1992, Värtsilä Uusi-Värtsilä, second calendar-year, trapped; and 24-25 September 1992, Kirkkonummi Rönnskär, trapped (same bird); this hybrid had previously been ringed in Sweden (see below); Lindholm et al 2007) 12 January to 11 March 2007, Kuusamo Sossonniemi, second calendar-year, ringed, photographed (Lindholm et al 2007) (plate 307-308, 312)	Poland (5) (Tadeusz Stawarczyk in litt) 29 October 1973, Mierzeja Wiślana, Pomorskie, first-year, trapped and ringed (Holyński & Petryna 1974) 20 January and 2 February 2001, Pleszów, Małopolskie, adult, trapped and ringed, photographed (Komisja Faunistyczna 2002) 20 January 2001, Żerniki, Świętokrzyskie (Komisja Faunistyczna 2002) 30 November 2001, Wola Kopcowa, Świętokrzyskie (Komisja Faunistyczna 2002) 22 October 2011, Kopań, Zachodniopomorskie, first-year, trapped and ringed, photographed (Komisja Faunistyczna 2012) (plate 313)
France (2) (Sébastien Reeber & Frédéric Jiguet in litt) 18 December 2000 to 10 January 2001, Hyères, Var, ringed, photographed (Lascève et al 2001) 11 December 2010 to 12 January 2011, Grans, Bouches-du-Rhône, photographed (plate 301-302, 309)	Slovakia (1) (Richárd Kvetko in litt) 5 October 2010, Drienovec, Košice, trapped and ringed, photographed and videoed (plate 310-311)
Germany (1) (Peter Barthel in litt) 24 December 2001 to late February 2002, Kammersbruck, Amberg-Sulzbach, Bayern, photographed (Limicola 16: 110, 2002; Deutsche Seltenheitenkommission 2008)	Sweden (1) (Mats Wærn in litt) 20 October 1991, Södermanland, first-year, trapped and ringed, photographed; retrapped in 1992 in Finland (Elmberg 1992, Lindholm et al 2007)
Hungary (3) (Zsombor Berényi in litt) 26 December 1988, Gyula, ringed, photographed (Boon 1994) 28 October 1989, Ócsa, ringed, photographed (Boon 1994) 6 November 2008, Szeged, ringed, photographed	
Latvia (4) (Agris Celmins in litt) 5 October 1975, Pape, trapped	

(n=20) have been trapped. A hybrid ringed in Sweden in 1991 was retrapped six months later in Finland (see table 2). It may be speculated that hybrids are likely to have a higher tendency to migrate than pure Azure, since European Blue Tits

are often partial migrants in the area where the species' distributions are overlapping.

Conclusions

Despite the expansion of the breeding range of

305 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus* x *caeruleus*, Vransko Jezero, Dalmacija, Croatia, 7 January 2006 (*Ivica Lolič*)

306 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus* x *caeruleus* (right), with European Blue Tit / Pimpelmees, Castricum, Noord-Holland, Netherlands, 15 November 2007 (*Arnold Wijker*)

307-308 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus x caeruleus*, Kuusamo Sossonniemi, Finland, 3 March 2007 (*Jyrki Mäkelä*). This individual could be a second-generation hybrid since it was so similar to Azure Tit.

309 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus* x *caeruleus*, Grans, Bouches-du-Rhône, France, 24 December 2010 (Michel Carré)

310 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus* x *caeruleus*, Drienovec, Košice, Slovakia, 5 October 2010 (Milan Olekšák)

Azure Tit to west of the traditional breeding grounds during the last 20 years, the number of records of this species in central and northern Europe significantly decreased (cf table 1). However, it could be expected that the increase in the number and activity of observers would have resulted in a larger number of Azure Tit records, particularly in countries bordering the breeding areas (eg, Poland). The reverse applies to records of 'Pleske's Tit', which are now reported in central and western Europe more frequently than in the past. The ratio of records of pure Azure to Pleske's has changed very significantly from 9:1 before 1990 (90 records of Azure Tit versus 11 of hybrids) to 2:1 in the years 1990-2010 (29 Azure versus 15 hybrids). What could have caused this? Perhaps in the past, Pleske's has been misidentified as Azure Tit, while nowadays a better knowledge of identification characters of hybrids and the increase in photographic documentation of records and awareness of observers contributed to the change of these proportions.

Acknowledgements

I wish to express my gratitude to the following persons who helped in various ways: Mateusz Augustynowicz, Peter Barthel, Zsombor Berényi, Arnoud van den Berg, Agris Celmins, V M Chernyshov, Arnold Cholewa, José Luis Copete, Jochen Dierschke, Karol Drab, Marc Duquet, Kieran Fahy, Alex Sand Frich, Gleb Gavis, Igor Gorban, Vitaly Grishchenko, Andrew Harrop, Jiří Horáček, Nigel Hudson, Bojidar Ivanov, Frédéric Jiguet, Vytautas Jusys, Zbigniew Kajzer, Saulius Karalius, Dušan

Karaska, Oskars Keiss, Leander Khil, Peter Knaus, Dražen Kotrošan, Jelena Kralj, Richárd Kvetko, Aleksi Lehikoinen, Patric Lorgé, Paweł Malczyk, Joaquim Muchaxo, Timme Nyegaard, Daniele Occhiato, Tor A Olsen, Uku Paal, Gunnlaugur Pétursson, Nikos Probonas, Sébastien Reeber, Adam Rowlands, Darko Saveljić, Dietrich Sellin, Ihor Shydlovsky, Tadeusz Stawarczyk, Daroczi Szilard, Maciej Szymański, Tomi Trilar, Marko Tucakov, Marnix Vandegehuchte, Alexandre Vintchevski, Mats Wærn and Dariusz Wysocki. I also want to thank Krzysztof Błachowiak, Michel Carré, Tom Lindroos, Ivica Lolić, Jyrki Mäkelä, Milan Olekšák, Michał Polakowski and Arnold Wijker who provided excellent photographs for publication. Przemek Wylegała was most helpful in preparing the maps. Special thanks go to Aleksi Lehikoinen and the editors of Dutch Birding for their comments on the manuscript.

Samenvatting

AZUURMEZEN EN HYBRIDEN AZUURMEES X PIMPELMEES IN EUROPA. Dit artikel geeft een overzicht van het voorkomen in Europa van Azuurmees *Cyanistes cyanus* en hybride Azuurmees x Pimpelmees *C. cyanus* x *caeruleus*. Pimpelmees broedt in vrijwel geheel Europa, Azuurmees broedt slechts in drie Europese landen regelmatig, namelijk Witrusland, Rusland en Oekraïne, en incidenteel in Finland. In het Europese deel van Rusland is Azuurmees zeer algemeen (maar minder algemeen ten westen van de Wolga). In Witrusland broeden enkele 100en paren en in Oekraïne 10-15 paren.

Azuurmees is een dwaalgast in Midden- en Noord-Europa, voornamelijk in de periode oktober-april. Tot en met 2010 zijn er 119 gevallen, de meeste in Finland en

311 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus* x *caeruleus* (right), with European Blue Tit / Pimpelmees, Drienovec, Košice, Slovakia, 5 October 2010 (*Milan Olekšák*)

Polen (55%). De meest westelijke gevallen waren in Kroatië en Zuid-Frankrijk, meer dan een eeuw geleden (figuur 1, tabel 1). Ongeveer de helft van het aantal gevallen was in de 19e eeuw en in de eerste helft van de

312 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus* x *caeruleus* (right), with European Blue Tit / Pimpelmees, Kuusamo Sossonniemi, Finland, 3 March 2007 (*Jyrki Mäkelä*)

20e eeuw. In de laatste decennia is het aantal gevallen in Midden-Europa sterk afgenomen, met in de laatste 20 jaar slechts 29, voornamelijk in Finland en Polen.

Hybriden tussen Azuurmees en Pimpelmees (ook bekend als 'Pleskes Mees') zijn buiten de gezamenlijke broedgebieden van beide soorten zeldzaam. Tot en met 2011 zijn er in Europa 27 gevallen (figuur 3, tabel 2). Aan het eind van de jaren 1970 waren er nog maar zes gevallen (inclusief de jongen van een succesvol gemengd broedpaar in Finland). In 2000-11 was er een toename, met 13 nieuwe gevallen (zie ook figuur 2). Pleskes Mezen zijn in 12 landen vastgesteld, de meeste in Letland en Polen (het dichtst bij de Oost-Europese broedgebieden van Azuurmees). 96% van de gevallen was in najaar-winter, en er is één voorjaarsgeval in Finland. Alle gevallen betreffen steeds één individu, en 74% betreft een ringvangst. Een hybride die in 1991 werd geringd in Zweden werd zes maanden later teruggevangen in Finland.

De verhouding in het aantal gevallen van Azuurmees en Pleskes Mees is sterk veranderd, van 9:1 vóór 1990 (90 gevallen van Azuurmees versus 11 van Pleskes) tot 2:1 in 1990-2010 (29 gevallen van Azuurmees vs 11 van Pleskes). Mogelijk zijn in het verleden Pleskes Mezen ten onrechte als Azuurmees gedetermineerd. De toegevoegde kennis van determinatietekens, fotografische documentatie en oplettendheid van vogelaars heb-

313 Hybrid Azure x European Blue Tit / hybride Azuurmees x Pimpelmees *Cyanistes cyanus* x *caeruleus*, Kopań, Zachodniopomorskie, Poland, 22 October 2011 (*Michał Polakowski*)

ben mogelijk bijgedragen aan deze veranderde verhouding.

References

- Akimov, A I (editor) 2009. [Red Data Book of Ukraine. Animals.] Kiev. [In Ukrainian.]
- Bauer, H G, Bezzel, E & Fiedler, W (editors) 2012. Das Kompendium der Vögel Mitteleuropas. Wiebelsheim.
- van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Second edition. Haarlem.
- BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series 12. Cambridge.
- BirdLife International 2011. Species factsheet: *Parus cyanus*. Website: www.birdlife.org. [Accessed 16 November 2011.]
- Boon, L J R 1994. Hybrid Azure x Blue Tits in Europe. Dutch Birding 16: 232-234.
- Brensing, D & Barthel, P H 1993. Ein Hybride aus Lasur-*Parus cyanus* und Blaumeise *P. caeruleus* am Neusiedlersee. Limicola 7: 147-151.
- BUNARCO 2009. List of the birds recorded in Bulgaria. Acta Zool Bulg 61: 3-26.
- Dementiev, G P & Gladkov, N A (editors) 1954. [Birds of the Soviet Union 5.] Moscow. [In Russian.]
- Deutsche Seltenheitenkommission 2008; 2009. Seltene Vogelarten in Deutschland von 2001 bis 2005; von 2006 bis 2008. Limicola 22: 249-339; 23: 257-334.
- Elmberg, J 1992. [Rare birds in Sweden in 1991.] Vår Fågelvärld 51 (7-8): 17-32. [In Swedish.]
- Frank, G & Voous, K H 1968. Vangst van '*Parus pleskii*' in Nederland. Limosa 42: 201-205.
- Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (editors) 1993. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 13/I. Wiesbaden.
- Gosler, A G & Serebryakov, V 1997. *Parus cyanus* Azure Tit. In: Hagemeijer, E J M & Blair, M J (editors), The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and abundance, London, pp 646.
- Harrap, S & Quinn, D 1996. Tits, nuthatches & treecreepers. London.
- Holyński, R & Petryna, A 1974. [Hybrid of type *Parus pleskei* at Mierzeja Wiślana.] Not Ornitol 15: 127. [In Polish.]
- del Hoyo, J, Elliott, A & Christie, D A (editors) 2007. Handbook of the birds of the world 12. Barcelona.
- Illera, J C, Koivula, K, Broggi, J, Päckert, M, Martens, J & Kvist, L 2011. A multi-gene approach reveals a complex evolutionary history in the *Cyanistes* species group. Molec Ecol 20: 4123-4139.
- Kinney, P K 2001. Aberrant Blue Tit resembling Azure Tit hybrid. Br Birds 94: 391-392.
- Komisja Faunistyczna 2002, 2005. [Rare birds recorded in Poland in 2001; in 2004] Not Ornitol 43: 177-195; 46: 157-178. [In Polish.]
- Komisja Faunistyczna 2012. [Rare birds recorded in Poland in 2011] Ornis Polonica 53 (in press). [In Polish, with English summary.]
- Kozulin, A, Vergechichik, L & Zuenok, V (editors) 2005. Treasures of Belarusian Nature. Areas of international significance for conservation of biological diversity. Minsk.
- van Kreveld, A 2007. Gekweekt met de vangkooi. Verkenning naar illegale praktijken in de handel in wilde Europese vogels in Nederland. Zeist.
- Kvist, L, Broggi, J, Illera, J C & Koivula, K 2005. Colonisation and diversification of the blue tits (*Parus caeruleus teneriffae*-group) in the Canary Islands. Mol Phylogen Evol 34: 501-511.
- Lascève, M, Rufray, P, Orsini, P & Bouillot, M 2001. Première mention de la Mésange de Pleske *Parus 'pleskii'* en France. Ornithos 8: 208-212.
- Lehikoinen, A, Aalto, T, Nikander, P J, Normaja, J, Rauste, V, Soilevaara, K & Velmala, W 2010. [Rare birds in Finland in 2010.] Linnut-vuosikirja 2010: 87-99. [In Finnish.]
- Lindholm, A, Aalto, T, Normaja, J, Rauste, V & Velmala, W 2007. [Rare birds in Finland in 2007.] Linnut-vuosikirja 2007: 126-139. [In Finnish.]
- Martin, J L 1991. The *Parus caeruleus* complex revisited. Ardea 79: 429-438.
- McCarthy, E M 2006. Handbook of avian hybrids of the world. Oxford.
- Mitchell, D & Young, S 1999. Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe. London.
- Nankinov, D 2008. [Record of Azure Tit *Parus cyanus* in Bulgaria.] Russian J Ornithol 27: 548-550. [In Russian.]
- Nikiforov, M E, Kozulin, A V, Gritschik, V V & Tishechkin, A K 1997. [Birds of Belarus on the edge of the 21st century: status, number, distribution.] Minsk. [In Russian.]
- Ovaa, A, van der Laan, J, Berlijn, M & CDNA 2008. Rare birds in the Netherlands in 2007. Dutch Birding 30: 369-389.
- Pashkov, G (editor) 2006. [Red Data Book of Belarus.] Minsk. [In Russian.]
- Perrins, C (editor) 1998. The complete birds of the Western Palearctic on CD-ROM. Oxford.
- Pleske, T 1912. Zur Lösung der Frage, ob *Cyanistes pleskei* Cab. eine selbstständige Art darstellt, oder für eine Bestand von *Cyanistes coeruleus* (Linn.) und *Cyanistes cyanus* (Pall.) angesprochen werden muss. J Ornithol 60: 96-109.
- Portenko, L A, Stübs, J & Wunderlich, K 1982. *Parus caeruleus* L. und *Parus cyanus* Pallas eingeschlossen die *flavipectus*-Gruppe. In: Dathe, H & Neufeldt, I A (editors), Atlas der Verbreitung palaearktischer Vögel 10, Berlin.
- Potvliege, R 1996. Additional record of hybrid Azure x Blue Tit in Europe. Dutch Birding 18: 75.
- Ranner, A 2003. Nachweise seltener und bemerkenswerter Vogelarten in Österreich 1999-2000. Egretta 46: 109-135.
- Redactie Dutch Birding 2002, 2004, 2006. Naamgeving van taxa in Dutch Birding. Dutch Birding 24: 22-24; 26: 49-51; 28: 26-29.
- Riihimäki, J 2004. Breeding Azure Tits and other interesting bird observations in Kargopol, western Russia, in 2002-03. Dutch Birding 26: 117-120.
- Sangster, G 2006. The taxonomic status of 'phylogroups' in the *Parus teneriffae* complex (Aves): Comments on

- the paper by Kvist et al. (2005). *Mol Phylogen Evol* 38: 288-289.
- Shydlovsky, I V, Poluda, A M, Mateychik, V I, Khimin, M V & Godek, A 2002. [Azure Tit (*Parus cyanus*) is a new breeding species of Ukrainian fauna.] *Vestnik zoologii* 36: 96. [In Ukrainian.]
- Snow, D W & Perrins, C M (editors) 1998. *The birds of the Western Palearctic. Concise edition.* Oxford.
- Tomiałojć, L & Stawarczyk, T 2003. [The avifauna of Poland. Distribution, numbers and trends.] Wrocław. [In Polish.]
- Valkama, J, Vepsäläinen, V & Lehtikoinen, A 2011. The third Finnish breeding bird atlas. Website: <http://atlas3.lintuatlas.fi/english>. [Accessed 26 November 2011.]
- Varlygina, T I, Zubakin, V A & Sobolev, N A 2008. [Red Data Book of the Moscow Region, second edition.] Moscow. [In Russian.]
- Visser, J, Knijnsberg, L, Levering, H & Wijker, A 2007. DB Actueel: 'Pleskes Mees' gevangen bij Castricum. *Dutch Birding* 29: 421-422.

Łukasz Ławicki, West-Pomeranian Nature Society, Flisacza 35e/6, 74-100 Gryfino, Poland (izuza@interia.pl)

Baltimoretroepiaal in Alkmaar in december 2009-april 2010

Marc Argeloo & Peter P de Vries

Op maandag 4 januari 2010 om c 08:30 opende ik (Marc Argeloo) een e-mail van Johan Bos waarin hij vroeg: 'Enig idee wat dit is? Ontsnapt?'. Op de bijgevoegde foto stonden vetbollen en pindanetjes met daaraan hangend een Roodborst *Erithacus rubecula* en een duidelijk grotere vogel met een geeloranje borst en buik en

puntige grijsblauwe snavel. Die combinatie, samen met het kopprofiel waarin de bovensnavel in een vrijwel rechte lijn overging in het voorhoofd, was voldoende om er een troepiaal *Icterus* in te zien. De vogel bleek te zijn gefotografeerd in de wijk Oudorp in Alkmaar, Noord-Holland. Ik herinnerde me de vangst van een Baltimoretroepiaal

314 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 24 december 2009 (*Lia Biesterveld*)

315 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 5 januari 2010 (*Fred Visscher*)

I galbula op Vlieland, Friesland, aan het einde van de jaren 1980 en besefte dat het tijd werd om verder te denken dan een 'escape'. Ik sloeg Jaramillo & Burke (1999) en Sibley (2000) open en het aantal kandidaatsoorten liep snel terug tot twee: BullocksTroepiaal/*bullockii*en Baltimoretroepiaal; Vlekrugtroepiaal *I pustulatus* kwam wel in de buurt maar heeft volgens beide naslagwerken altijd een gedeeltelijk zwarte ondersnavel. Ik boog me nog een minuutje over Bullocks Troepiaal en Baltimoretroepiaal; de aanwezigheid van een oranje grondkleur en het geschubde patroon op mantel en rug gaven de doorslag voor Baltimoretroepiaal. Om 09:04 mailde ik naar Albert van den Ende en Gert Ottens en om 09:27 naar Gerard Steinhaus met de toelichting: 'Interessant..., volgens mij een Baltimore Oriole, Baltimoretroepiaal.' GS reageerde zes minuten later: 'Lijkt mij inderdaad een Baltimore Oriole! Maar wanneer waargenomen en vooral, waar?? Ik wil erheen...'. Vanaf dat moment viel er nauwelijks nog sturing te geven aan het proces dat zou leiden tot de herontdekking. Over de determinatie werd niet meer gediscussieerd, het was nu zaak de locatie te achterhalen. Om 12:57 plaatste ik een Dutch Bird Alert. Jan van der Laan was ondertussen achter het

adres van de fotograaf gekomen en al aan het zoeken. Om 14:18 verstuurde Max Berlijn een Alert met daarin de exacte locatie waar de vogel twee dagen eerder was gefotografeerd. Tot donker zochten vervolgens c 15 vogelaars tevergeefs de tuinen af rond deze locatie.

Op 5 januari was het spekglad in Oudorp. In de loop van de ochtend werd de troepiaal herondekt door Debby Doodeman in een den aan de Istriastraat. Deze dag werd hij ondanks de moeilijke omstandigheden regelmatig gezien door 150-200 vogelaars. De volgende dagen kwamen hij en de gladde twitch uitgebreid in het (landelijke) nieuws. Dit zorgde voor extra belangstelling en de periode daarna werd de troepiaal dagelijks gezien door 10-tallen vogelaars in een klein gebied met tuinen met veel vogelvoer (Argeloo 2010). In februari en begin maart werd hij nog regelmatig maar minder frequent waargenomen. Vervolgens werd hij op 28 maart opnieuw gemeld en bleef hij tot en met 14 april. In deze laatste periode trok hij door het doorkomende eerste-zomerkleed en de zangactiviteit nog wat extra belangstelling. Later bleek dat de vogel in ieder geval al vanaf begin december 2009 aanwezig was. De eerste documentatie (beschrijving) dateert van

316 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 7 januari 2010 (Harm Niesen)

2 december en het eerste fotografische bewijs van 24 december toen hij in de achtertuin van Ceresstraat 60 werd waargenomen. Rond c 10 december werd hij gezien aan de Jasmijnlaan, c 1 km noordoostelijk ten opzichte van waar hij in januari werd waargenomen. Volgens buurtbewoners was hij reeds aanwezig in de derde week van november 2009. Gelet op de opvallende en enigszins afwijkende kleuren in vergelijking met gewone wintergasten en het feit dat vele tuinen voorzien zijn van vogelvoer kan worden aangenomen dat dit juist is maar omdat documentatie ontbreekt is 2 december aangehouden als officiële eerste waarnemingsdatum. Kortom, de waarneming is door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) aanvaard voor de periode van 2 december 2009 tot 14 april 2010, als tweede geval voor Nederland.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's gemaakt door onder anderen Wilma van Holten, Cor Hopman, Eric Menkveld, Harm Niesen en Fred Visscher (zie www.dutchbirding.nl/gallery.php) en geluidsopnamen van Tom Damm, Dick Groenendijk en Peter Nuyten (zie <http://waarneming.nl/soort/view/1590> en www.dutchbirding.nl/soundgallery.php).

GROOTTE & BOUW Typische troepiaal *Icterus* met helder oranjegele en zwarte kleuren en puntige, voornamelijk blauwgrijze snavel. Formaat als Spreeuw *Sturnus vulgaris* maar slanker en met meer langgerekt lichaam en langere staart. Daardoor ook op kleine lijster *Turdus* lijkend, met name in vlucht.

KOP Boven- en achterkop en bovendeel oorstreek dof oranje met bruinige zweem, onder oog en onderste deel oorstreek helderder oranjegeel, teugel grijswit en keel licht oranjegeel, op overgang naar snavel lichter. Begin april rond oog, op oorstreek en keel vlekkelig patroon van zwart en oranjebruin, naar midden-april zwart sterk toenemend met nog slechts hier en daar oranjebruin. Zwart op kop in april asymmetrisch, rechts meer zwart dan links.

BOVENDELEN Donker bruinzwart vlekkelig patroon op mantel- en schouderveren door zwarte veren met brede bruinoranje zoom. Rug, stuit en staart oranjebruin.

ONDERDELEN Borst helder oranje, naar flank en buik toe lichter en geler wordend; anaalstreek wit met oranje zweem. Onderstaartdekveren oranje.

VLEUGEL Middelste dekveren licht oranjebruin met witte top, brede witte baan vormend. Basale deel van middelste dekveren zwart (in zit meestal verborgen onder schouderveren). Grote dekveren zwart met smalle witte buitenvlag en aan buitenzijde top brede witte zoom, tweede vleugelstreek vormend. Witte top aanzienlijk korter dan halve veerlengte. Grote handdekveren zwart. Tertiaals, armpennen en handpennen zwart met heldere,

317 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 6 januari 2010 (Fred Visscher)

smalle witte buitenvlag.

NAAKTE DELEN Iris donker. Ondersnavel licht grijsblauw, iets donkerder aan punt. Bovensnavel zwart en, vooral onder neusgat, licht blauwgrijs. Poot grijs.

GELUID Begin april diverse malen zingend: heldere op Grote Lijster *T. viscivorus* lijkende zang maar trager en minder scherp.

Determinatie

Voor de determinatie is onder andere gebruik gemaakt van de website van McGill Bird Observatory (www.migrationresearch.org/mbo/id/baor.html), Ebels & van Eck (1992), Jaramillo & Burke (1999), Sibley (2000) en van Duivendijk (2011). De combinatie van formaat en lichaamsbouw, oranjebruin en helder oranjegeel op respectievelijk kop en lichaam, puntige, voornamelijk blauwgrijze snavel en zwarte vleugels duidt op een troepiaal *Icterus*. De dubbele vleugelstreek en het ontbreken van zwart op de keel passen op Bullocks Troepiaal of Baltimoretroepiaal. De helderoranje borst, het ver op de buik doorlopende geeloranje, de oranjebruine stuit, het ontbreken van een lichtgele oogstreek en het ontbreken van een donkere lijn voor en achter het oog zijn karakteristiek voor Baltimoretroepiaal en sluiten Bullocks Troepiaal uit (cf Ebels & van Eck 1992 (figuur 1), Sibley 2000, van Duivendijk 2011). Er zijn in het uiterlijk geen aanwijzingen voor een hybride herkomst (hybriden tussen Bullocks Troepiaal en Baltimoretroepiaal zijn algemeen en komen voor in een stabiele hybridisatiezone van maximaal 240 km breed; eg, Carling et al 2011). De smalle en puntige uiteinden van de staartpennen geven aan dat het een eerste-winter betrof; ook de kleine witte toppen

318 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 11 april 2010 (*Harm Niesen*)

319 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 13 april 2010 (*Eric Menkveld*)

FIGUUR 1-2 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 5 april 2010 (Dick Groenendijk). Zang: repeterende fluittonen en daarna sneller en wat ingewikkelder motiefje.

aan de grote dekveren duiden op een eerste-winter. De helderoranje borst duidt op een mannetje; vrouwtjes zijn meestal minder helderoranje getekend op de borst, hoewel vleugelmatten hierbij doorslaggevend zijn. De doorgeruide grotendeels zwarte kop in april bevestigt de determinatie als eerstejaars mannetje (www.migrationresearch.org/mbo/id/baor.html).

Vergelijking van de opname van de zang van de vogel van Alkmaar met een aantal opnamen uit Noord-Amerika gaf aan dat de zang sterk overeenkwam. Er is weliswaar veel individuele variatie maar de zang van de Alkmaarvogel had dezelfde toonhoogten en klankkleur en ook globaal dezelfde opbouw: heldere repeterende fluittonen, afgewisseld met snellere en meer ingewikkelde motieven, en het af en toe verweven van de ratelroep binnen de zang (Dick Groenendijk in litt).

Verspreiding en voorkomen

Baltimoretroepiaal is een algemene broedvogel in het oosten van de Verenigde Staten (VS) en in het midden en oosten van Canada. De soort overwintert voornamelijk in Midden-Amerika en het noordwesten van Zuid-Amerika. Najaarstrek van de broedgebieden naar de overwinteringsgebieden begint in juli en piekt in de VS in augustus (Rising & Flood 1998, Sibely 2000). De doortrekpiek in Midden-Amerika ligt in oktober. Overwintering in de VS komt vooral voor in het zuidoosten en lijkt samen te hangen met de aanwezigheid van vogelvoer in tuinen. Er zijn 23 gevallen (van 24 exemplaren) bekend uit Brittannië, waarvan vier in de winter (zie tabel 1). Drie daarvan betroffen langdurig aanwezige vogels, voornamelijk foeragerend op vogelvoer in tuinen. In het West-Palearctische gebied (WP) is de soort verder waargenomen in de Azoren (10; eind september-november), Ierland (2; oktober), IJsland (4; oktober-november) en Noorwegen (1; mei); voor een overzicht van alle gevallen, zie tabel 1. In Nederland is de soort eerder vastgesteld op Vlie-

FIGUUR 3 Baltimoretroepiaal / Baltimore Oriole *Icterus galbula*, eerstejaars mannetje, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, 5 april 2010 (Dick Groenendijk). Zang: fluittonen maar gemengd met enkele schetterende 'roepjes'.

land, Friesland; van 14 tot en met 20 oktober 1987 verbleef een eerste-winter vrouwtje in de Kroonpolders, waar het twee keer door ringers werd gevangen (Ebels & van Eck 1992).

Er was bij de vogel van Alkmaar enige discussie over een mogelijke niet-wilde herkomst. Hiervoor zijn geen aanwijzingen gevonden; de vogel vertoonde normaal gedrag en had geen beschadigingen aan verenkleed of naakte delen. Verder worden Baltimoretroepialen maar weinig gehouden in gevangenschap. Hiervoor zijn verschillende redenen: het exportverbod voor de meeste migrerende zangvogels vanuit de VS (Migratory Bird Treaty Act: www.fws.gov/migratorybirds/RegulationsPolicies/mbta/mbtintro.html) en het kweken met Baltimoretroepialen in gevangenschap is op basis van informatie op diverse internetfora bijzonder lastig.

Dankzegging

Roelof de Beer, Arnoud van den Berg, Johan Bos, Enno Ebels en Marcel Haas waren behulpzaam bij het aanleveren van informatie.

Summary

BALTIMORE ORIOLE IN ALKMAAR IN DECEMBER 2009-APRIL 2010 From at least 2 December 2009 to 14 April 2010, a first-winter male Baltimore Oriole *Icterus galbula*

TABEL 1 Gevallen van Baltimoretroepiaal *Icterus galbula* in het West-Palearctische gebied; waarnemingen met * wachten op aanvaarding door de betrokken dwaalgastencommissie / records of Baltimore Oriole *Icterus galbula* in the Western Palearctic; observations marked with * await acceptance by the relevant rarities committee

<i>Azoren (10)</i>	
*6 november 2005, Corvo, eerstejaars	Hebrides, Schotland, vrouwtje of eerstejaars mannetje, gevangen op 30 september (Rogers & Rarities Committee 1989)
*10 oktober 2009, Vila Nova, Corvo, eerstejaars	4-12 oktober 1988, St Agnes, Scilly, eerstejaars mannetje (Rogers & Rarities Committee 1989)
*15-20 oktober 2009, Vila Nova, Corvo, eerstejaars vrouwtje (Dutch Birding 32: 304, plaat 425, 2010)	2 januari tot 23 april 1989, Roch, Haverfordwest, Pembrokeshire, Wales, eerstejaars vrouwtje (Gantlett 1989, Rogers & Rarities Committee 1990)
20 oktober 2009, Fajázinha, Flores, eerstejaars (Jara et al 2011)	2 december 1991 tot 24 maart 1992, Westcliff-on-Sea, Essex, Engeland, eerstejaars mannetje (Rogers & Rarities Committee 1993)
*8-13 oktober 2010, Corvo	30 september 1996, Bryher, Scilly (Rogers & Rarities Committee 1997)
*10-13 oktober 2010, Corvo	27-28 september 1999, Bryher, Scilly, eerstejaars mannetje (Rogers & Rarities Committee 2000)
*14-19 oktober 2010, Corvo	10 december 2003 tot 16 januari 2004, Headington, Oxfordshire, Engeland, eerstejaars mannetje (Lewington 2003, Rogers & Rarities Committee 2004, 2005)
*29 september tot 1 oktober 2011, Vila Nova, Corvo, eerstejaars mannetje	24-27 mei 2007, John O'Groats, Caithness, Schotland, mannetje (Hudson & Rarities Committee 2008)
*4 oktober 2011, Vila Nova, Corvo, vrouwtje	*20-21 september 2011, St Mary's, Scilly, eerste-winter vrouwtje
*10 oktober 2011, Ribeira do Moinho, Flores	
Alle gevallen die nog in behandeling zijn, zijn afkomstig van www.birdingazores.com .	
<i>Britannië (23 gevallen, 24 exemplaren)</i>	
26 september 1890, Unst, Shetland, Schotland, eerstejaars mannetje, gevangen, in opvang genomen en gestorven op 28 september (Chelmsford Museum, Essex) (British Ornithologists' Union 2003)	
2-9 oktober 1958, Lundy, Devon, Engeland, eerstejaars vrouwtje, gevangen op 2 en 7 oktober (Rogers & Rarities Committee 1980, Workman 1963)	
5-6 oktober 1962, Beachy Head, Sussex, Engeland, adult mannetje (Harber 1963, Harber et al 1963)	
10-16 oktober 1963, Calf of Man, Isle of Man, onvolwassen mannetje, gevangen (Harber & Rarities Committee 1964)	
15 oktober 1966, Porthgwarra, Cornwall, Engeland, adult vrouwtje (Smith & Rarities Committee 1967)	
5-10 oktober 1967, Skokholm, Pembrokeshire, Wales, adult mannetje, gevangen (Smith & Rarities Committee 1968)	
17 oktober 1967, Lundy, Devon, twee, één dood gevonden (Smith & Rarities Committee 1968)	
18-26 oktober 1967, St Agnes, Scilly, Engeland, gevangen (Smith & Rarities Committee 1968)	
11-13 mei 1968, Bodmin Moor, Cornwall, eerstejaars mannetje (Smith & Rarities Committee 1969, Rogers & Rarities Committee 1983)	
29 september tot 3 oktober 1968, St Agnes, Scilly (Smith & Rarities Committee 1969)	
16 december 1968, Coventry, Warwickshire, Engeland, eerstejaars mannetje, dood gevonden (Herbert Art Gallery and Museum, Coventry) (Rogers & Rarities Committee 1983)	
6-7 mei 1970, Hook, Haverfordwest, Pembrokeshire, Wales, mannetje (Smith & Rarities Committee 1971)	
19-20 september 1974, Fair Isle, Shetland (Smith & Rarities Committee 1975)	
23 september tot 4 oktober 1983, St Agnes, Scilly, vrouwtje of onvolwassen (Rogers & Rarities Committee 1984)	
30 september tot 3 oktober 1988, Benbecula, Outer	
	<i>Ierland (2)</i>
	7-8 oktober 2001, Baltimore, Cork (Milne 2003)
	12-19 oktober 2006, Cape Clear Island, Cork (Milne & McAdams 2008)
	<i>IJsland (4)</i>
	8 november 1955, Skógar undir Eyjafjöllum, Rangárvallasýsla, eerstejaars mannetje, dood gevonden (IMNH: RM 5593) (Pétursson & Práinsson 1999)
	8 oktober 1956, op zee, c 80 zeemijl ten zuiden van Skógum, Eyjafjallasjór, vrouwtje, verzameld (IMNH: RM5594) (Pétursson & Práinsson 1999)
	15 oktober 1971, Surtsey, Vestmannaeyjar, adult vrouwtje, verzameld (IMNH: RM5595) (Pétursson & Práinsson 1999)
	7-13 oktober 2003, Eyrarbakki, Árnessýsla, eerstejaars mannetje (Kolbeinsson et al 2006)
	<i>Nederland (2)</i>
	14 oktober 1987, Vlieland, Friesland, eerste-winter vrouwtje, gevangen, in opvang genomen tot 18 oktober en vrijgelaten, opnieuw gevangen op 20 oktober (van den Berg et al 1989, de By & de Knijff 1989, Ebels & van Eck 1992)
	2 december 2009 tot 14 april 2010, Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, eerstejaars mannetje (Ovaa et al 2010, 2011)
	<i>Noorwegen (1)</i>
	13 mei 1986, Utsira, Rogaland, mannetje (Bentz 1988, Mjøs 2002)

stayed in Oudorp, Alkmaar, Noord-Holland, the Netherlands. On 2 January, it was photographed in a back-yard and this photograph was spread on 4 January 2010, after which the bird was relocated by searching birders on 5 January and remained present to 14 April, frequenting bird feeders in the neighbourhood where it had been discovered. Later, local residents made it clear that the bird had been present since at least 2 December 2009. In April, the bird was frequently singing and had acquired parts of its first-summer plumage. This observation constituted the second record for the Netherlands, the previous one being a first-winter female trapped and retrapped on Vlieland, Friesland, on 14-20 October 1987.

Verwijzingen

Argeloo, M 2010. DB Actueel: Baltimoretroepiaal zorgt voor commotie in Alkmaar. Dutch Birding 32: 73-75.
Bentz, P-G 1988. Sjeldne fugler i Norge i 1986. Rapport fra Norsk sjeldenhetskomité for fugl (NSKF), NZF og NOF. Vår Fuglefauna 11: 87-93.
van den Berg, A B, de By, R A & CDNA 1989. Rare birds in the Netherlands in 1988. Dutch Birding 11: 151-164.
British Ornithologists' Union 2003. Records Committee: 29th Report (October 2002). Ibis 145: 178-183.
Carling, M D, Serene, L G & Lovette, I J 2011. Using historical DNA to characterize hybridization between Baltimore Orioles (*Icterus galbula*) and Bullock's Orioles (*I. bullockii*). Auk 128: 61-68.
de By, R A & de Knijff, P 1989. Zeldzame en schaarse vogels in Nederland in 1988. Limosa 62: 195-206.
van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. Londen.
Ebels, E B & van Eck, H M 1992. Noordelijke Troepiaal op Vlieland in oktober 1987. Dutch Birding 14: 201-207.
Gantlett, S J M 1989. Northern Oriole in Dyfed. Birding World 2: 89.
Harber, D D 1963. Baltimore Oriole in Sussex. Br Birds 56: 464-466.
Harber, D D, Swaine, C M & Rarities Committee 1963. Report on rare birds in Great Britain in 1962. Br Birds 56: 393-409.
Harber, D D & Rarities Committee 1964. Report on rare birds in Great Britain in 1963. Br Birds 57: 261-281.
Hudson, N & Rarities Committee 2008. Report on rare

birds in Great Britain in 2007. Br Birds 101: 516-577.
Jara, J, Alfrey, P, Costa, H, Matias, R, Moore, C C, Santos, J L & Tipper, R 2011. Aves de ocorrência rara ou accidental em Portugal. Relatório do Comité Português de Raridades referente aos anos de 2008 e 2009. Anuário Ornitológico 7: 3-71.
Jaramillo, A & Burke, P 1999. New World blackbirds. The Icterids. Londen.
Kolbeinsson, Y, Þráinsson, G & Pétursson, G 2006. Sjaldgæfir fuglar á Íslandi 2003. Bliki 27: 27-50.
Lewington, I 2003. The Baltimore Oriole in Oxford. Birding World 16: 503-505.
Milne, P 2003. Forty-ninth Irish bird report. Irish Birds 7: 213-240.
Milne, P & McAdams, D G 2008. Irish rare bird report 2006. Irish Birds 8: 395-416.
Mjøs, A T 2002. Revurdering av eldre funn og endringer på den norske fuglelisten. Ornithologica 25: 65-92.
Ovaa, A, Groenendijk, D, Berlijn, M & CDNA 2010, 2011. Rare birds in the Netherlands in 2009; in 2010. Dutch Birding 32: 363-383; 33: 357-376.
Pétursson, G & Þráinsson, G 1999. Sjaldgæfir fuglar á Íslandi fyrir 1981. Reykjavík.
Rising, J D & Flood, N J 1998. Baltimore Oriole (*Icterus galbula*). In: Poole, A F (redactie), The birds of North America online, Ithaca. Website: <http://bna.birds.cornell.edu/bna/species/384>.
Rogers, M J & Rarities Committee 1980, 1983, 1984, 1989, 1990, 1993, 1997, 2000, 2004, 2005. Report on rare birds in Great Britain in 1979; in 1982; in 1983; in 1988; in 1989; in 1992; in 1996; in 1999; in 2003; in 2004. Br Birds 73: 491-534; 76: 476-529; 77: 506-562; 82: 505-563; 83: 439-496; 86: 447-540; 90: 453-522; 93: 512-567; 97: 558-625; 98: 628-694.
Sibley, D 2000. The North American bird guide. New York.
Smith, F R & Rarities Committee 1967, 1968, 1969, 1971, 1975. Report on rare birds in Great Britain in 1966; in 1967; in 1968; in 1970; in 1974. Br Birds 60: 309-338; 61: 329-365; 62: 457-492; 64: 339-371; 68: 306-338.
Workman, W B 1963. Baltimore Oriole on Lundy, Devon (1958). Br Birds 56: 52-55.

Marc Argeloo, Panamakade 36, 1019 AX Amsterdam, Nederland (marcargeloo@maleo.nl)
Peter P de Vries, Zum Wyler Meer 8, 47559 Zuyfflich, Duitsland (p.devries@nioo.knaw.nl)

Kleine Kokmeeuw op en rond Texel in mei-juni 2012

Enno B Ebels & Roelf Hovinga

Op donderdag 3 mei 2012 waren Jan van Dijk, Roelf Hovinga en Tim Zutt bezig met een vogeltelling op zandplaat Razende Bol ten zuidwesten van Texel, Noord-Holland. Rond 13:00 ontdekte RH in een slenkje een foeragerende kleine meeuw die kenmerken vertoonde van een Kleine Kokmeeuw *Chroicocephalus philadelphia*. Opvallend waren met name de zwarte, vrij dunne snavel, opvallend grote, ronde oorvlek, grijze zijborstvlak, lichtroze poten en handpentekening met zeer kleine witte vlekjes op de toppen. Er was wat vage donkere tekening zichtbaar op de bovenzijde, wat aangaf dat het een eerste-zomer was. TZ kon een paar digiscoop-foto's maken voordat de vogel opvloog en al foeragerend van de drie waarnemers af vloog richting Texel. In vlucht viel de witte voorrand van de bovenvleugel op en de ondervleugel leek veel lichter dan bij een Kokmeeuw *C ridibundus*. Na enige tijd landde de vogel op zee en verdween uit beeld; nog een half uur zoeken leverde niks meer op. 's Avonds verschenen de foto's op internet en werd het nieuws verspreid via Dutch Bird Alerts. De volgende dag begon het Dutch Birding-voorjaarsweekend, zodat er hoop was dat hij teruggevonden zou worden. Dat lukte bijna: op 4 mei zag Jos

van den Berg samen met andere vogelaars vermoedelijk dezelfde vogel in de Mokbaai op Texel maar de waarneming was net te kort om helemaal zeker te zijn en er werden geen foto's gemaakt. Ondanks goede hoop en een weekend lang veel vogelaars op het eiland bleef het daarna een maand stil.

Op 4 juni 2012 meldde Hennie Wien 's avonds een Kleine Kokmeeuw op www.waarneming.nl met een uitgebreide beschrijving en een serie overtuigende foto's. HW had hem waargenomen op het zogeheten 'Renvogelveld' op de noordpunt van Texel; na diverse keren te zijn opgejaagd door andere meeuwen was hij in noordelijke richting over de duinen verdwenen. De volgende ochtend werd de vogel al vroeg door Marc Plomp teruggevonden op dezelfde plek. De vier vogelaars die de boot van 06:30 hadden genomen waren net op tijd: om 07:10 vloog de vogel op en verdween in zuidelijke richting. Even later werd hij aangetroffen op een akker langs de Stengweg bij de waterzuivering ten noorden van De Cocksdoorp en verdween niet veel later de Waddenzee op. Het duurde tot c 18:00 voordat hij opnieuw werd gezien, vliegend in een groep meeuwen achter een kotter bij de noordpunt. Veel meeuwen verlieten de kot-

320 Kleine Kokmeeuw / Bonaparte's Gull *Chroicocephalus philadelphia*, eerste-zomer, Razende Bol, Noord-Holland, 3 mei 2012 (Tim Zutt)

321 Kleine Kokmeeuw / Bonaparte's Gull *Chroicocephalus philadelphia*, eerste-zomer, De Cocksdoorp, Texel, Noord-Holland, 5 juni 2012 (René Pop)

322 Kleine Kokmeeuw / Bonaparte's Gull *Chroicocephalus philadelphia*, eerste-zomer, De Cocksdoorp, Texel, Noord-Holland, 6 juni 2012 (Jos van den Berg) **323** Kleine Kokmeeuw / Bonaparte's Gull *Chroicocephalus philadelphia*, eerste-zomer, De Cocksdoorp, Texel, Noord-Holland, 8 juni 2012 (René Pop) **324** Kleine Kokmeeuw / Bonaparte's Gull *Chroicocephalus philadelphia*, eerste-zomer, met Kokmeeuwen / Black-headed Gulls *C. ridibundus*, De Cocksdoorp, Texel, Noord-Holland, 5 juni 2012 (Jos van den Berg)

ter en vlogen richting land en even later volgde het bericht dat de Kleine Kokmeeuw was teruggevonden op de akker bij de waterzuivering. Daar konden enkele 10-tallen vogelaars hem bekijken. Even later vloog hij weer het wad op; de laatkomers konden hem daar gelukkig nog bekijken, zij het op enige afstand. Een aantal vogelaars overnachtte op het eiland en zij konden de volgende ochtend direct weer aanschuiven; de Kleine Kokmeeuw was al vroeg weer aanwezig bij de Robbenjager en later op het Renvogelveld. Daarna verdween hij weer het wad op, om eind van de middag weer kortstondig op het Renvogelveld te verschijnen en 's avonds pas weer om 21:15 bij de waterzuivering. De volgende dag (7 juni) was er alleen een korte waarneming in de middag en vervolgens

werd hij dagelijks gezien op de noordpunt maar de waarnemingen bleven onregelmatig en – zo bleek na verloop van tijd – gerelateerd aan laag- en hoogwater. Daar wijzen waarnemingen in de avond van 5 juni (rond 20:50) en in de ochtend van 10 juni (rond 09:30) op, waarbij de vogel zittend op een zandplaat in de Waddenzee werd gezien. Op 10 juni werd waargenomen hoe hij bij opkomend tij de onder water verdwijnende zandplaat verliet en naar de noordpunt van Texel vloog om te baden, drinken en rusten. Het patroon van korte waarnemingen herhaalde zich bijna elke dag (hij werd op 14 juni niet gevonden). De laatste zekere waarneming dateert van 18 juni; daarna was er alleen nog een onzekere melding op 25 juni.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van Tim Zutt (3 mei; Dutch Birding 34: 203, plaat 272, 2012) en van onder meer Jos van den Berg, Jaap Denee, Vincent Hart, Eric Menkveld en René Pop (juni; Dutch Birding 34: 187, plaat 240, 2012).

GROOTTE & BOUW Ongeveer als Kokmeeuw (waarmee direct vergelijkbaar) maar duidelijk kleiner. In vlucht vleugels spits als van Kokmeeuw. Staart vrijwel recht afgesneden. Poten absoluut gezien korter dan van Kokmeeuw, in verhouding vergelijkbaar; snavel fijner en spits.

KOP & HALS Voorhoofd en teugel wit. Op oorstreek donkere zwartachtige iets afgeronde vlek. Smalle onderbroken donkergrijze baan over bovenkop van oog naar oog. Klein grijs vlekje achter oog. Achterhoofd en achterhals lichtgrijs. Voor- en zijhals wit, geleidelijk overgaand in grijs van achterhals. Kin en keel wit.

BOVENDELEN Mantel, schouder en rug grijs, in directe vergelijking fractie donkerder dan Kokmeeuw. Stuit en bovenstaartdekveren wit.

ONDERDELEN Vanaf hals vage lichtgrijze vlek naar zijborst lopend. Overige onderdelen wit.

BOVENVLEUGEL Handpennen wit met zwarte top. Binnenste drie handpennen met kleine witte vlek in zwarte top. Buitenste drie handpennen met lange en smalle zwarte buitenvlag, doorlopend tot aan top. Armpennen egaal lichtgrijs met scherpe subterminale zwarte en donkergrijze top, smalle maar duidelijke armpenbaan vormend. Tertials grijs met opvallend zwartbruin centrum. Grote en middelste dekveren grijs als mantel met lichte veerranden; daardoor als vage lichte baan op vleugel zichtbaar. Binnenste c drie grote dekveren met donker centrum. Kleine en kleinste dekveren bruin, donkere diagonale armbaan vormend; diagonale armbaan duidelijk lichter (bruiner) dan zwartachtige partijen op handvleugel. Handdekveren wit met wat vlekkerige donkere tekening.

ONDERVLEUGEL Handpennen min of meer transparant wit met scherp afstekende donkere top. Armpennen wit met eveneens scherp begrensde donkere top. Oksel en ondervleugelde dekveren wit.

STAART Staartpennen wit met zwarte top (kleinst aan buitenste pen).

NAAKTE DELEN Oog zwart, geen contrast tussen pupil en iris. Snavel zwart. Poot inclusief zwemvliezen licht vleeskleurig tot bleekroze, opvallend anders dan bij Kokmeeuw.

RUI Handpenrui: op 5 juni rechts p1-2 ontbrekend; op 5 en 8 juni links p1 ontbrekend; op 16 juni p1-4 aan beide zijden ontbrekend en nieuwe p1 voor groot deel volgroeid.

GELUID In zit af en toe roepend gehoord: vrij zacht en klagend, laag vergeleken met roep van Kokmeeuw (Enno Ebels pers obs).

Determinatie

De determinatie als Kleine Kokmeeuw is gebaseerd op de volgende kenmerken: **1** kleiner formaat dan Kokmeeuw; **2** witte onderzijde van handpennen in scherp contrast met zwarte toppen

van alle handpennen en verder zeer lichte onder-vleugel; **3** slanke en geheel zwarte snavel; **4** licht vleeskleurige poten; **5** witte binnenste grote handdekveren, zonder bruinzwarte toppen als bij Kokmeeuw; **6** iets donkerdere kleur van de mantel vergeleken met Kokmeeuw; **7** donkere centra van tertials en binnenste grote dekveren zwarter dan bij Kokmeeuw (wat kleur betreft meer overeenkomend met zwarte vleugeltop in zit) en meer overkomend als geïsoleerde vlekken (door bredere grijze omranding); en **8** hoog oplopend grijs op de achterhals, uitlopend in grijze 'sjaal' op de zijborst. Deze kenmerken sluiten alle andere meeuwen uit (cf Grant 1986, Harrison 1987, Olsen & Larsson 2004, van Duivendijk 2011). De determinatie als eerste-zomer is gebaseerd op de aanwezigheid van donkere tekening in de staart en op de dekveren. De afwezigheid van een donkere kopkap in het late voorjaar bij een eerste-zomer is gebruikelijk bij Kleine Kokmeeuw; minder dan 5% van de eerste-zomer vogels ontwikkelt een donkere kopkap. Bij Kokmeeuw is de situatie omgekeerd en ontwikkelen de meeste exemplaren een meer of minder duidelijke donkere kopkap (slechts 11% heeft een lichte kop als in winterkleed; Olsen & Larsson & 2004). Het is dus geen diagnostisch kenmerk.

Voorkomen in Nederland

De waarnemingen op Razende Bol en op Texel betreffen naar wordt aangenomen hetzelfde exemplaar en vormen het vijfde geval voor Nederland en de eerste twitchbare in ruim 20 jaar. Dat betekende voor een hele generatie vogelaars een nieuwe soort en voor een aantal oudgedienden een lang verwachte en gehoopte inhaler. Eerdere gevallen in Nederland waren op 4 augustus 1985 (Zuidpier, IJmuiden, Noord-Holland, adult-zomer; van Dongen & de Rouw 1987); van 16 juni 1988 tot 28 januari 1989 (Zuidpier, IJmuiden, Noord-Holland, eerste-zomer ruiend naar adult; Eigenhuis 1989); 11-19 februari 1990, Ritthem, Zeeland (eerste-winter); en 6 april 1994, 's-Gravenzande, Zuid-Holland (eerste-winter). Voor een overzicht van het voorkomen in het West-Palearctische gebied tot 1988 wordt verwezen naar Hoogendoorn & Steinhaus (1990). In de decennia daarna bleef deze Noord-Amerikaanse soort een jaarlijkse dwaalgast in West-Europese landen en een nieuwe waarneming in Nederland lag daarom in de lijn der verwachtingen.

Summary

BONAPARTE'S GULL ON AND NEAR TEXEL IN MAY-JUNE 2012 On 3 May 2012, a first-summer Bonaparte's Gull

Chroicocephalus philadelphia was seen and photographed by three birders on Razende Bol, a permanent sand bank south-west of Texel, Noord-Holland, the Netherlands. The next day, it was briefly reported on the southern tip of Texel but could not be documented. In the evening of 4 June, it was relocated on the northern tip of Texel. It was then seen there (almost) daily but irregularly and often for just short periods until 18 June. It apparently roosted and foraged on sand banks offshore during low tide and came to shore to bath, drink and rest during high tide. This was the fifth record for the Netherlands, the first since 1994 and first twitchable since 1990. Previous records were on 4 August 1985 (adult summer); on 16 June 1988 to 28 January 1989 (first-summer moulting to adult winter); on 11-19 February 1990 (first-winter); and on 6 April 1994 (first-winter).

Enno B Ebels. Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)

Roelf Hovinga, Buys Ballotstraat 21, 1782 HJ Den Helder, Nederland (roelf_hovinga@hotmail.com)

Afwijkend kleed bij Ringmussen in Makkum in 2009/10

Met Kerstmis 2009 was ik (Rien van Wijk) bij mijn ouders in Makkum, Friesland. In een groepje Ringmussen *Passer montanus* en Huismussen *P. domesticus* rond het huis zag ik een aantal vreemde exemplaren. Het ging om vier tot zes donkere exemplaren, waarbij de hoeveelheid donkere tekening varieerde van vrij weinig tot (bij de meeste) zeer uitgebreid. In eerste instantie dacht ik aan Spaanse Mussen *P. hispaniolensis*, vanwege de grote hoeveelheid zwart op de buik en borst. Vanwege twijfel of het 'gewone' Ringmussen of Spaanse Mussen betrof werd de waarneming op www.waarneming.nl op 'onzeker' ingevoerd als Spaanse Mus. Spoedig volgden commentaren die aangaven dat met name de donkere zwarte wangvlek alleen paste op Ringmus en dat bij Spaanse Mus de keelvlek ononderbroken doorloopt naar de borst, wat niet bij alle vogels in Makkum het geval was. Tot slot werd opgemerkt dat variatie in de kleur van de onderdelen bij Ringmussen in winterkleed niet ongewoon was (cf Byers et al 1995). Deze laatste opmerking was voor mij de aanleiding voor een onderzoek. Na het bekijken van vele 100en foto's op internet bleek aanvankelijk echter geen enkele Ringmus qua uiterlijk in de buurt te komen van het ongewone patroon bij de groep in Makkum, maar re-

Verwijzingen

- van Dongen, R M & de Rouw, P W W 1987. Kleine Kokmeeuw te IJmuiden in augustus 1985. Dutch Birding 9: 55-59.
- van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. Londen.
- Eigenhuis, K J 1989. Kleine Kokmeeuw te IJmuiden van juni 1988 tot januari 1989. Dutch Birding 11: 145-151.
- Grant, P J 1986. Gulls: a guide to identification. Tweede druk. Calton.
- Harrison, P 1987. Seabirds of the world, a photographic guide. Londen.
- Hoogendoorn, W & Steinhaus, G H 1990. Nearctic gulls in the Western Palearctic. Dutch Birding 12: 109-164.
- Olsen, K M & Larsson, H 2004. Gulls of Europe, Asia and North America. Tweede druk. Londen.

cent werden op www.birdforum.net foto's van twee sterk gelijkende Ringmussen in Engeland gevonden. De eerste betrof een vogel in Cleasby, North Yorkshire, op 25 maart 2007 (www.birdforum.net/showthread.php?t=81810; plaat 329); van deze vogel werd aanvankelijk een hybride herkomst (Ringmus x Spaanse Mus) geopperd maar men was het er later over eens dat het een afwijkende Ringmus was (Steve Clifton in litt). De tweede was een exemplaar in Martin Mere, Lancashire, op 13 januari 2012 (www.birdforum.net/showthread.php?p=2336971#post2336971).

Twee tot drie Ringmussen bleven gedurende de winter en de daarop volgende maanden in Makkum. Tot het eind van de zomer waren er geen veranderingen in het kleed van deze exemplaren. Twee van de donker gekleurde bouwden samen een nest met twee legfels waarvan twee tot vier jongen uitvlogen. Onder deze jongen waren ook enkele met donkere tekening op de borst. Na de zomer van 2010 zijn de afwijkende vogels niet meer gezien.

Alle individuen, zowel de ouders als de jongen, zijn door mijn vader geringd met kleurringen en zouden dus bij een nieuwe waarneming gemakkelijk te herkennen moeten zijn. Ook zijn van alle vogels veertjes verzameld.

Verklaring

Voor een verklaring van het afwijkende veren-

325 Ringmussen / Eurasian Tree Sparrows *Passer montanus*, Makkum, Friesland, 25 december 2009 (Rien van Wijk)
326-327 Ringmus / Eurasian Tree Sparrow *Passer montanus*, Makkum, Friesland, 27 december 2009 (Rien van Wijk)
328 Ringmussen / Eurasian Tree Sparrows *Passer montanus*, Makkum, Friesland, 5 april 2010 (Rien van Wijk)

kleed werd advies gevraagd aan Hein van Grouw (Natural History Museum (NHM), Tring, Engeland), C S (Kees) Roselaar (Naturalis Biodiversity Center, Leiden, Zuid-Holland) en Piet de Goede (Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW), Wageningen, Zuid-Holland). Het afwijkende venkleed wordt volgens HvG, CSR en PdG (in litt) verklaard doordat de veren op de borst zeer sterk gesleten of beschadigd waren, waarbij de bleekbeige veertoppen waren verdwenen en alleen nog het donkere (donkergrijze tot zwartachtige) onderdons (de basale helft van de veren) zichtbaar was. De extreme slijtage kan veroorzaakt zijn door parasieten of door het veelvuldig in een (nest)holte kruipen met een (te) kleine opening. Dat parasieten de oorzaak zouden zijn is goed mogelijk omdat dit vaak voorkomt bij holenslappende vogels, zoals Ringmus. Daartegen spreekt

dat veerparasieten meestal aan de bases van de veren en de huid vreten en niet aan de veertoppen (Piet de Goede in litt). Ringmussen hebben ook een heel lang broedseizoen, waardoor mogelijk meer slijtage optreedt (omdat ze vaker in en uit een nestholte gaan dan andere soorten), en ze stoppen hun nestholtes (en nestkasten) ook vaak vol met gras, stro en veren, wat misschien meer slijtage veroorzaakt (Piet de Goede in litt). Bij de Engelse vogel van Martin Mere werden in de ontstane discussie op www.birdforum.net juist wel veerparasieten (mijten) genoemd die de toppen van de veren zouden hebben weggevreten.

Enkele Ringmussen met een vergelijkbaar uiterlijk zijn aanwezig in de collectie van NHM. Onder de c 400 balgen van deze soort in Naturalis bevinden zich echter geen exemplaren met een vergelijkbaar uiterlijk.

Afgewezen verklaringen

Andere mogelijke verklaringen voor het afwijkende donkere kleeid kunnen worden weerlegd: **1 vervuiling.** Deze optie wordt uitgesloten omdat de donkere kleur maandenlang ongewijzigd bleef en omdat de kleurverdeling ongeveer symmetrisch was. **2 hybridisatie.** Genetische invloed van Spaanse Mus zou de donkere tekening op de onderdelen kunnen verklaren. De kleur op de borst was echter dezelfde kleur als die van de veerbasis en niet diepzwart zoals bij Spaanse Mus (waar het zwart op iedere veer bovendien meer pijlvormig is) en afgezien van de donkere buik vertoonden de vogels geen intermediaire kenmerken die op Spaanse Mus duiden. **3 melanisme.** Bij melanisme is de gehele vogel door een mutatie donker (zwartbruin of roodbruin) gekleurd; dat past niet op de vogels van Makkum. 'Partieel melanisme' is geen genetische afwijking maar wordt door andere factoren veroorzaakt (cf van Grouw 2006). **4 atavisme:** Dit is het verschijnsel waarbij kenmerken van een bepaalde soort opduiken bij nauw verwante soorten, waarbij wordt aangenomen dat het om een gedeeld 'oerkenmerk' van de soortgroep gaat (cf van den Berg 1983). Het is echter de vraag of de zwarte buiktekening als gedeeld kenmerk bij mussen beschouwd kan worden.

Andere donkere mussen

Een zoektocht op internet leverde nog enkele gevallen bekend van volledig donker gekleurde mussen *Passer*, maar bij deze vogels is hoogstwaarschijnlijk sprake van andere fenomenen (melanisme, vervuiling) dan extreme sleet. Voorbeelden van exemplaren met foto op internet zijn een volledig zwarte Ringmus en een donkere Ringmus in Osaka, Japan, op 28 januari 2010; een vrijwel volledig zwarte mus in Koeweit in een groep Spaanse Mussen op 7 april 2007; een donkere Huismus in Koeweit op 30 maart 2007; een donker vrouwtje Huismus in Boston, VS, op 22 maart 2009; en twee donkere Huismussen uit Nederland zonder exacte plaats en datum.

Dankzegging

Wij danken Steve Clifton, Piet de Goede, Hein van Grouw en Kees Roselaar voor hun hulp.

Summary

EURASIAN TREE SPARROWS WITH ABERRANT PLUMAGE AT MAKKUM IN 2009/10 Around Christmas 2009, four to six ab-

329 Ringmus / Eurasian Tree Sparrow *Passer montanus*, Cleasby, North Yorkshire, Engeland, 25 maart 2007 (Steve Clifton)

errant Eurasian Tree Sparrows *Passer montanus* were discovered in a group of normal Tree Sparrows and House Sparrows *P. domesticus* at Makkum, Friesland, the Netherlands. Two or three of these birds stayed there during the winter and following months. Until the end of the next summer, there was no change in the appearance of these birds. Two of them bred, producing two successful clutches. Also some of the juveniles showed blackish on the breast. After the summer of 2010, the aberrant birds have not been observed anymore.

All aberrant birds had a variable amount of blackish feathers on breast and belly. Initially, they were identified as 'possible' Spanish Sparrow *P. hispaniolensis*, but after publication of photographs on an internet forum, it was suggested that they were aberrant Eurasian Tree Sparrows, mainly based on the black cheek spot.

Photographs of the birds were sent to several experts, who concluded that the most probable explanation for the black feathers was extreme wear or damage of these feathers, revealing the blackish basal parts of the feathers. Other explanations, such as feather parasites, pollution, hybridisation, melanism and atavism are shortly discussed but set aside and considered less likely.

Verwijzingen

van den Berg, A B 1983. Atavism in Starling and other Palearctic birds. *Dutch Birding* 5: 26-27.

Byers, C, Olsson, U & Curson, J 1995. Buntings and sparrows: a guide to the buntings and North American sparrows. Mountfield.

van Grouw, H 2006. Not every white bird is an albino: sense and nonsense about colour aberrations in birds. *Dutch Birding* 28: 79-89.

Rien van Wijk, Felsental 7, 6006 Luzern, Zwitserland (rienvanwijk@gmail.com)
Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wx.nl)

Albatrosses of the Southern Atlantic Ocean

The albatrosses Diomedidae are currently divided into four genera, the 'great albatrosses' *Diomedea*, mollymawks *Thalassarche*, 'sooty albatrosses' *Phoebastria* and Pacific albatrosses *Phoebastria*, totalling 21 species (Robertson & Nunn 1998, Onley & Scofield 2007, cf Plantema 2011). Seven species breed on islands in the Southern Atlantic Ocean. Tristan Albatross *D dabbenena* and Atlantic Yellow-nosed Albatross *T chlororhynchos* breed exclusively in the Tristan da Cunha group and on Gough. The other five, Snowy *D exulans*, Grey-headed *T chrysostoma*, Black-browed *T melanophris*, Light-mantled *P palpebrata* and Sooty Albatross *P fusca*, breed circumpolar, with colonies on the Falkland Islands, South Georgia, Tristan da Cunha and Gough. On five trips between 1979 and 2011, I had the opportunity to observe these albatrosses around their breeding colonies. A selection of photographs of the seven species is presented here; more photographs can be viewed at

www.pbase.com/otto1/ant_albatros_alfab. Detailed and up-to-date information for all species discussed here on the most recent population counts or estimates and on breeding sites can be found in IUCN (2012).

This is my third paper in Dutch Birding about albatrosses; those of the subantarctic Australian and New Zealand islands were treated in Plantema (2009) and the four Pacific albatrosses in Plantema (2011). I hope to photograph the remaining two albatross species of the Southern Indian Ocean, Amsterdam Albatross *D amsterdamensis*, a very rare endemic breeder of Amsterdam Island (cf Ebels 2001, Duriez et al 2005, Rains et al 2011), and the more widespread Indian Yellow-nosed Albatross *T carteri*, during a trip to Crozet and Amsterdam scheduled for November 2012.

A decline of the breeding population of all albatross species is a general trend, mainly because of widespread non-regulated fishery (cf Jiménez et al 2009, IUCN 2012). Most species have lost 60-75% of the population within three generations (75-90 years). Also introduced cats, mice, pigs and rats

330 Snowy Albatrosses / Grote Albatrossen *Diomedea exulans*, adult and juvenile, Prion Island, South Georgia, 16 November 2010 (Otto Plantema)

331 Snowy Albatross / Grote Albatros *Diomedea exulans*, Prion Island, South Georgia, 3 April 2011 (Otto Plantema)
332-333 Tristan Albatross / Tristanalbatros *Diomedea dabbenena*, Gough, 11 April 2011 (Otto Plantema)

kill birds and have destroyed breeding habitats (cf Wanless et al 2007). However, conservation is underway. The Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR; www.ccamlr.org) proved that special measures for fishery reduced the bycatch of albatrosses around South Georgia by more than 99%. Conservation programmes on the breeding grounds, such as rat eradication programmes on South Georgia (cf Clarke et al 2012), may prove successful, following similar successful projects on the New Zealand and Australian subantarctic islands (cf Plantema 2009). Modern science as GPS and satellite tracking helps to obtain a better understanding of the at-sea distribution and population counts.

Southern Atlantic island groups

Falkland Islands

The Falkland Islands, c 500 km east of Patagonia, Argentina, cover c 12 000 km² and is British overseas territory in the Southern Atlantic Ocean; the archipelago has a fascinating range of wildlife and, especially, birdlife (cf Pop & Ebels 2001). Penguins are perhaps the most striking feature, with five breeding species: Rockhopper *Eudyptes chrysocome* (with the world's largest population), Macaroni *E chrysolophus*, Magellan *Spheniscus magellanicus*, Gentoo *Pygoscelis papua* and King Penguin *Aptenodytes patagonicus*. Several species of petrels and prions nest on offshore islands. Migratory species such as most penguin species arrive to breed in September and depart in late March and early April (del Hoyo et al 1992). The islands hold the world's largest breeding population of Black-browed Albatross.

Together with South Georgia, the archipelago has a long history of human influence on and destruction of the environment. Tall tussock grass (2-3 m high) was formerly widespread along the coasts but is nowadays partly destroyed by grazing of sheep. The important seabird colonies attract substantial numbers of ecotourists and make these islands the most frequently visited part of the Subantarctic Islands. The permanent human population counts c 3000 inhabitants.

South Georgia

Like the Falkland Islands, South Georgia is British overseas territory. It is a remote and inhospitable island of 3700 km². More than 50% is glaciated but most of the glaciers have been retracting for more than 100 years. There is no native population; the present inhabitants are the British Government Officer and scientists and support

staff from the British Antarctic Survey, who maintain scientific bases on Bird Island. There are important breeding populations of four penguin species: King, Gentoo, Macaroni and Chinstrap Penguin *Pygoscelis antarcticus*. South Georgia is also of great importance for albatrosses, with breeding populations of Grey-headed, Light-mantled, Black-browed and Snowy Albatross (Poncet et al 2006, Clarke et al 2012).

Tristan da Cunha and Gough

Tristan da Cunha is an archipelago comprising five volcanic islands resting on the mid-Atlantic ridge, midway between Africa and South America. The volcano on Tristan, with 41 km² the largest island in the group, reaches over 2000 m above sea level. In 1961, a volcanic eruption forced the 200 islanders to evacuate for several years. Other islands in this archipelago are Nightingale Island and Inaccessible Island. Gough lies c 425 km south-east of Tristan da Cunha. Also volcanic in origin, the Gough group covers 65 km² and has a highest point of 910 m. These islands have a cool-temperate oceanic climate, with little seasonal variation. Gough holds one of the most important seabird colonies in the world, with c 20 species breeding. BirdLife International has classified both Tristan da Cunha and Gough as important Endemic Bird Areas. Atlantic Yellow-nosed Albatross and Tristan Albatross are the best-known endemic breeders but endemic landbirds are also found, such as the flightless Gough Moorhen *Gallinula comeri* and Inaccessible Island Rail *Atlantisia rogersi*. Several other species are restricted to Tristan da Cunha and Gough when breeding, including Spectacled Petrel *Procellaria conspicillata* and Atlantic Petrel *Pterodroma incerta* (del Hoyo et al 1992).

Southern Atlantic albatross species

Snowy Albatross

Snowy Albatross is the largest of the 'great albatrosses' with a wingspan up to 3.50 m. Adults are all-white apart from the dark wingtips and dark trailing edge, pink bill and often pink stain on the ear-coverts. Especially older adult males develop an almost white (snowy) plumage. Juveniles have a dark brown head and body, with white side of head and throat. Snowy breeds circumpolar on subantarctic islands, with a global population of c 6100 pairs and c 20 000 mature individuals in 2010 (c 8500 pairs in 1998; IUCN 2012). Colonies in the Southern Atlantic Ocean are on South Georgia (c 20% of the global breeding population). The species is qualified as 'Vulnerable'

334 Light-mantled Albatrosses / Roetkopalbatrossen *Phoebetria palpebrata*, adult, Elsenhul, South Georgia, 16 November 2010 (*Otto Plantema*)

335 Light-mantled Albatross / Roetkopalbatros *Phoebetria palpebrata*, adult, Elsenhul, South Georgia, 12 November 2010 (*Otto Plantema*)

(IUCN 2012). Longline fishing is supposed to be the main cause of decline, causing reductions in adult survival and juvenile recruitment, and this threat is ongoing. Snowy is a biennial breeding species. Adults return to the colonies in November. Courtship is an elaborate ritual, as in all the 'great albatrosses'. Eggs are laid in December-January. Most hatch in March, and chicks fledge in December. Birds usually return to colonies when 5-7 years old and start breeding when 7-8 years old. Breeding Snowy nest in open or patchy vegetation near exposed ridges or hills. Both breeding and non-breeding birds have very extensive foraging ranges. Satellite-tracking data indicate that breeding birds forage at very long distances from the colonies (up to 4000 km) and that foraging strategies change throughout the breeding season; cf Croxall et al 2005). The vast foraging range means that birds may encounter many different longline fleets. There has been extensive habitat loss and degradation on South Georgia due to the recolonisation of Antarctic Fur Seals *Arctocephalus gazelle* (cf Clarke et al 20120). On Prion, one of the Snowy strongholds, I encountered moulting fur seals virtually all over the island in November 2011.

Tristan Albatross

Tristan Albatross is very similar in plumage to Snowy Albatross and both species are almost indistinguishable in the field, although Tristan is generally smaller and darker, with a shorter bill. Tristan's breeding population is now restricted to Gough, although in some years a pair breeds on Inaccessible Island. Recently, adults flying over the remote southern part of Tristan fostered hope that the species may return or even may have returned to breed unseen on the rugged remote side of the island. The species nests at 400-700 m altitude, primarily in wet peat, where it is open enough for take-off and landings. It is a colonial, biennially breeding species. Adults return in November and lay eggs in January and chicks fledge in November. The population has been estimated at c 1700 breeding pairs (c 7100 individuals). Counts suggest a continuing population decrease and the species is now listed as 'Critically Endangered' (IUCN 2012). The large colonies on Tristan da Cunha were extirpated due to predation by introduced pigs and rats, while the early settlers (since 1816) caught birds for food. Predation of chicks by the introduced House Mice *Mus musculus* on Gough, observed since 2000,

336 Light-mantled Albatross / Roetkopalbatros *Phoebetria palpebrata*, adult, Elsenhul, South Georgia, 13 November 2010 (*Otto Plantema*)

337 Sooty Albatross / Zwarte Albatros *Phoebastria fusca*, adult, at sea, south of Gough, 7 April 2011
(Otto Plantema)

338 Sooty Albatross / Zwarte Albatros *Phoebastria fusca*, immature, at sea, south of Gough, 10 April 2011
(Otto Plantema)

has led to a very low fledging success of c 15%. The mice are gnawing at the chick's body until they eventually die through blood loss, infection or destruction of vital organs. These House Mice have increased in weight, from 15 g to 'giants' up to 40 g. An eradication programme for the mice is underway. This would certainly be the largest such effort undertaken to date. Longline fishing also kills an estimated 500 individuals every year. As a result, the species is under strong pressure and is therefore qualified as 'Critically Endangered' (IUCN 2012).

Light-mantled Albatross

This is an elegant small all-dark albatross with slender and pointed wings, diamond-shaped tail and blue bill stripe. It looks similar to Sooty Albatross but the range is further south (but overlaps). It has a circumpolar distribution; it disperses over cold Antarctic waters in summer as far south as the pack ice but ranges north into temperate and subtropical seas in winter. It breeds in the Southern Atlantic Ocean on South Georgia with 3000-5000 pairs. The total annual breeding population of this biennially breeding species is estimated at 19 000-24 000 pairs (c 58 000 mature

individuals and 87 000 individuals in total) and it is classified as 'Near Threatened' (IUCN 2012). It may be declining at a moderately rapid rate, owing to bycatch on longline fisheries (although the mortality for this species is much smaller than for the 'great albatrosses' and mollymawks) and the impact of introduced predators. It usually nests solitarily or in small colonies on cliff ledges. They show dramatic aerial courtship displays, with pairs flying in unison and mirroring each other's movement. Most eggs are laid in October-November and chicks fledge in May-June. Satellite-tracked incubating birds from Macquarie foraged south of the Antarctic Polar Front, an average of 1500 km from their breeding sites (Weimerskirch & Robertson 1994).

Sooty Albatross

This is a distinctive and entirely dark albatross with diamond-shaped tail, distinguished from Light-mantled Albatross by the darker overall plumage and yellow instead of blue bill stripe. Sooty breeds on isolated islands in temperate or subtropical regions in the South Atlantic and Indian Oceans, mostly in loose colonies. It breeds on cliffs or steep slopes where it can land and take

339-340 Atlantic Yellow-nosed Albatross / Atlantische Geelsnavelalbatros *Thalassarche chlororhynchos*, adult, Tristan da Cunha, 14 April 2011 (Otto Plantema)

off right next to the nest. The total annual breeding population is estimated at c 14 000 pairs, mainly on Gough and Tristan da Cunha, with smaller colonies in the Indian Ocean (IUCN 2012). This species qualifies as 'Endangered' (and may deserve an upgrade to 'Critically Endangered') owing to a very rapid decline of even 75% over three generations (c 90 years), probably owing to interactions with fisheries, although Sooty is not a major scavenger behind fishing boats (IUCN 2012). The breeding season extends through the austral summer: eggs are laid in October and November and chicks fledge in May. Successful pairs seldom breed in the following summer. Adults make a combination of long commuting flights early in the incubation period, looping search flights later during incubation and linear searching during chick brooding (IUCN 2012). The harvest of chicks and adults on Tristan da Cunha is banned and illegal poaching now seems probably very rare.

Atlantic Yellow-nosed Albatross

Adult Atlantic Yellow-nosed Albatross has a pale grey head and a yellow stripe along the top of the black bill (adult Indian Yellow-nosed Albatross has a white head). Juveniles are similar to adults but with an entirely white head and all-black bill. The species breeds on Gough and in Tristan da Cunha with an estimated 27 500-41 600 breeding pairs (IUCN 2012; www.acap.aq/latest-news). The numbers fluctuate, with a tendency of long-term decline. Nests are built in tussock grass, on rocks or in scrub; a pedestal is made of mud, peat, feathers and vegetation. Eggs are laid in September and chicks fledge in late March to April. On 6 April 2011 on Tristan da Cunha, I could observe several juveniles on the nest above 600 m. Experienced breeders will attempt to breed in two of every three years. Pairs usually breed singly or in loose aggregations. They feed by surface-seizing and occasionally diving, and also in association with marine mammals or gamefish which bring baitfish to the surface. This species is listed as 'Endangered' (IUCN 2012) as it has a very small breeding range and a high mortality in longline fisheries (at least 900 birds per year off the coast of south-eastern Brazil), because it is strongly attracted to fishing vessels. The harvest of chicks and adults on Tristan is now rare. Although House Mice and Black Rats *Rattus rattus* are present on some breeding islands they have no known effects on breeding success.

Grey-headed Albatross

This is a relatively small black-and-white molly-mawk, with a dark ashy-grey head, pale forehead

and black bill with bright orange-yellow upper and lower ridge. The species has a circumpolar distribution and breeds on steep slopes with tussock grass and on cliffs, often close to Black-browed Albatross colonies. The annual breeding population is estimated at 96 000 breeding pairs (c 250 000 mature individuals). Approximately half of the global population breeds on South Georgia. The population decreases slowly and the species is qualified as 'Vulnerable' (IUCN 2012). It is a biennial breeder, although some of the successful breeders attempt to breed annually. Birds return to colonies around late September and fledglings leave in April. Birds feed by surface-seizing (as most albatrosses do) but can also dive down to depths of 6 m. In years of low food availability, chick-rearing birds from South Georgia make very long foraging trips, as far as to the Antarctic Peninsula. Because Grey-headed generally forages over oceanic waters it is less likely to encounter longline fisheries targeting Patagonian toothfish in shelf areas. However, it is an active scavenger on longline baits, so mortality is still high. For instance, in 1997-98, more than 10 000 birds (especially juveniles) were killed annually by unregulated fishing. During the non-breeding season, birds from South Georgia have been recorded making global circumnavigations, the fastest in just 46 days (Croxall et al 2005).

Black-browed Albatross

This is a striking large black-and-white molly-mawk with a bright yellow-orange bill and a distinctive black shadowing around the eye. Black-browed is the most widespread and numerous of all albatrosses, with the majority breeding in the Southern Atlantic Ocean (Falkland Islands, South Georgia). The total breeding population was estimated at almost 600 000 pairs (c 1.15 million mature individuals) in 2006/07, with the largest colonies in the Falkland Islands (IUCN 2012). Numbers in the Falkland Islands apparently increased substantially during the 1980s but, recently, the Falklands population has shown a tendency to decline. Since 2003, the species is listed as 'Endangered' (IUCN 2012). Indeed, it is one of the most frequently killed species in longline fisheries, including tuna longliners off southern Africa and swordfish longliners off Chile. Black-browed is a colonial and annual breeder (but only 75% of successful breeders and 67% of failed breeders breed the following year). Individuals arrive at colonies in September, and fledglings leave the colonies in April-May. It nests on steep slopes with tussock grass, sometimes on cliff terraces, but the

341 Grey-headed Albatross / Grijskopalbatros, *Thalassarche chrysostoma*, adult, Elsenhul, South Georgia, 12 November 2010 (*Otto Plantema*)

342 Grey-headed Albatrosses / Grijskopalbatrossen *Thalassarche chrysostoma*, adults, Elsenhul, South Georgia, 14 November 2010 (*Otto Plantema*)

343 Black-browed Albatross / Wenkbrauwalbatros *Thalassarche melanophris*, adult, South Georgia, 9 April 2011
(Otto Plantema)

344 Black-browed Albatrosses / Wenkbrauwalbatrossen *Thalassarche melanophris*, adults, Pebble Island,
Falkland Islands, 1 December 2007 (Otto Plantema)

largest colonies in the Falkland Islands are on flat ground along the shore line. Birds from South Georgia may travel up to 3000 km from their breeding sites, especially to the Antarctic Peninsula (Watkins et al 2008).

Visiting albatross colonies in the Southern Atlantic Ocean

The Falkland Islands are *the* place to see the Black-browed Albatross breeding colonies. Most visitors are en route to Antarctica, cruising on luxury ships. Individual visitors can fly in from Punta Arenas, Chile, or from London, England (an international airport has been built after the war between Argentina and Britain in 1982). The Falkland airline FIGAS operates a non-scheduled flight service within the archipelago (see www.falkland-islands.com/contents/view/116). Limited private accommodation is available in farmhouses and lodges outside Port Stanley. Camping (no facilities) is allowed on some locations. In 1979, 2004 and 2007, I visited the Falkland Islands, camping near the albatross colonies on New Island and Saunders Island.

The best place to see Snowy Albatross nesting is on Prion Island, South Georgia, reachable only by cruise ships (c 20 landings every year) or on a private yacht charter from Port Stanley. Prion is closed between mid-November and mid-January to prevent disturbance of breeding fur seals at the landing beach. A good place to see the other South Georgian species nesting is on Elsenhul. I visited South Georgia in November 2010 with a small sailing yacht, and in April 2011 with a cruise ship (I prefer the sailing yacht, because it gives much more flexibility). Landing on the beaches from mid-November until January can be difficult, or even impossible, because of the very aggressive fur seal males, defending their territories.

Tristan Albatross and Atlantic Yellow-nosed Albatross can be seen on trips of Antarctic tourist ships at the end of the season, on their way to western Europe. Every year some cruises attend Gough and Tristan da Cunha. Landing on Tristan and the adjacent islands to see breeding Atlantic Yellow-nosed is always uncertain, and with heavy swell it is even impossible. Access to Gough is prohibited for non-scientists but the albatrosses can be seen here in flight at close distance during chumming.

References

Clarke, A, Croxall, J P, Poncet, S, Martin, A R & Burton, R 2012. Important Bird Areas: South Georgia. *Br Birds*

105: 118-144.
 Croxall J P, Silk, J R D, Phillips, R A, Afanasyev, V & Briggs, D R 2005. Global circumnavigations: tracking year-round ranges of non-breeding albatrosses. *Science* 307: 249-250.
 De Roy, T, Jones, M & Fitter, J 2008. Albatrosses: their world, their ways. London.
 Duriez, O, Jornvall, H & Shirihai, H 2005. Birds and wildlife of the French subantarctic islands: Crozet, Kerguelen and Amsterdam & St Paul. *Dutch Birding* 27: 87-115.
 Ebels, E B 2011. *Varia: Amsterdam and its albatross*. *Dutch Birding* 23: 7-12.
 del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (editors) 1992. *Handbook to the birds of the world 1*. Barcelona.
 IUCN 2012. IUCN Red List of threatened species. Version 2012.1. Website: www.iucnredlist.org. [Accessed 24 June 2012.]
 Jiménez, S, Domingo, A, Marquez, A, Abreu, M, Dánatro, A & Periera, A 2009. Interactions of long-line fishing with seabirds in the south-western Atlantic Ocean, with a focus on White-capped Albatross *Thalassarche steadi*. *Emu* 109: 321-326.
 Onley, D & Scofield, P 2007. Albatrosses, petrels and shearwaters of the world. London.
 Plantema, O 2009. Albatrosses and penguins of New Zealand and Australian subantarctic islands. *Dutch Birding* 31: 237-246.
 Plantema, O 2011. Pacific albatrosses: Laysan, Short-tailed, Black-footed and Waved Albatross. *Dutch Birding* 33: 386-394.
 Poncet, S, Robertson, G, Philips, R A, Lawton, K, Phalan, B, Trathan, P N & Croxall, J P 2006. Status and distribution of Wandering, Black-browed and Grey-headed Albatrosses at South Georgia. *Polar Biol* 29: 772-781.
 Pop, R & Ebels, E B 2001. *Varia: Falkland Islands*. *Dutch Birding* 23: 12-24.
 Rains, D, Weimerskirch, H & Burg, T M 2011. Piecing together the global population puzzle of wandering albatrosses: genetic analysis of the Amsterdam albatross *Diomedea amsterdamensis*. *J Avian Biol* 42: 69-79.
 Robertson, C J R & Nunn, G B 1998. Towards a new taxonomy for albatrosses. In: Robertson, G & Gales, R (editors), *Albatross biology and conservation*, Chipping Norton, pp 13-19.
 Shirihai, H & Jarett, B 2007. *A complete guide to Antarctic wildlife*. Second edition. London.
 Wanless, R M, Angel, A, Cuthbert, R J, Hilton, G M & Ryan, P G 2007. Can predation by invasive mice drive seabird extinctions? *Biol Letters* 3: 3.
 Watkins, B P, Petersen, S L & Ryan, P G 2008. Interactions between seabirds and deep-water hake trawl gear: an assessment of impacts in South African waters. *Anim Conserv* 11: 247-254.
 Weimerskirch, H & Robertson, G 1994. Satellite tracking of lightmantled sooty albatrosses. *Polar Biol* 14: 123-126.

Otto Plantema, Braakpeel 1, 6034 RP Nederweert, Netherlands (otto.plantema@planet.nl)

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic mainly from **mid-June to late July 2012**. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by a rarities committee. Observers are requested to submit their records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

DUCKS TO GROUSE In the Netherlands, there were record counts of 730 moulting **Ruddy Shelducks** *Tadorna ferruginea* on 3 July and 773 on 10 July at the species' favourite Eemmeer border lake between Flevoland and Noord-Holland; in July 2011, at least 600 were present here (the origin of these birds is still unknown). A male and female **Spectacled Eider** *Somateria fischeri* photographed from a research vessel west of Prins Karls Forland on 20 June concerned the second record for Svalbard and the fifth for the WP (all other previous records were from northern Norway). A female **Common Eider** *S. mollissima* with a young at Gdańsk bay in June constituted the first successful breeding record for Poland. From 3 to at least 16 June, the adult male **American Eider** *S. m. dresseri* was back at Malin Head, Donegal, Ireland; it was first seen in January-February 2010 and in June and August 2011. In Norway, an adult male **Harlequin Duck** *Histrionicus histrionicus* stayed at Persfjorden, Finnmark, from 24 June to 4 July. In

Scotland, a first-summer male **American Scoter** *Melanitta americana* was seen at Blackdog, Aberdeenshire, from at least 14 June to at least mid-July. The second and third **Asian White-winged Scoter** *M. deglandi stejnegeri* for Finland were found at Hanko from 27 May to 1 June and on Åland on 12 June. In Norway, a second-year male **White-winged Scoter** was reported from Hodnesanden, Rogaland, on 14 July. At Sallandse Heuvelrug, Overijssel, the last remaining breeding site of **Black Grouse** *Tetrao tetrix* in the Netherlands, with two males and eight females surviving by early 2012, all this year's 28 hatchlings died within a week; as it is unclear why chicks cannot survive (probably, a lack of insects), a planned re-introduction project may be jeopardized (in May, five adult birds from Sweden were released of which two survived, and there are plans to re-introduce another 20 next year).

SEABIRDS A subadult **Black-browed Albatross** *Thalassarche melanophris* swimming for 1.5 h among Northern Fulmars *Fulmarus glacialis* next to a fishing boat 30 nautical miles west of Portland, Dorset, England, on 17 June was seen again later in the month in the English Channel, eg, in Alderney waters, Channel Islands, on 20 and 28 June. In the Azores, a **Trindade Petrel** *Pterodroma arminjoniana* was reported off Graciosa on 26 June (earlier,

345 Little Blue Heron / Kleine Blauwe Reiger *Egretta caerulea*, adult, Lagoa das Furnas, São Miguel, Azores, 26 June 2012 (David Monticelli)

one was photographed five nautical miles south of Quiemada, Pico, on 1 June). This summer's first **Fea's Petrel** *P feae* for north-western Europe was seen at Mizen Head, Cork, Ireland, on 16 July. Two **European Shags** *Phalacrocorax aristotelis* on a nest at a dam at Neeltje Jans, Zeeland, from 20 March may concern the most serious breeding attempt for the Netherlands, where the species never bred successfully. At the same site, Continental Great Cormorants *P carbo sinensis* started to breed in 1999 and **Atlantic Great Cormorants** *P carbo* in 2008 (one pair), followed by two or three in 2009, five in 2010, six in 2011 and two pairs in 2012 (see also Sula 25: 1-11, 2012).

HERONS TO GREBES A **Eurasian Bittern** *Botaurus stellaris* at South Marsh, Buldir Island, Alaska, USA, on 14-25 June was the first for North America; the first **Eurasian Oystercatcher** *Haematopus ostralegus* for Alaska was present on the same island until at least 14 June. The fourth **Little Blue Heron** *Egretta caerulea* for the Azores (and fifth for the WP) was an adult summer at Lagoa das Furnas, São Miguel, from 24 June at least into late July. The **Black Heron** *E ardesiaca* at Messolongi wetlands near Valti, Greece, from 3 June was last reported on 11 June. Surprisingly, after the first successful breeding of **Western Great Egret** *Casmerodius albus* for Britain this spring at Shapwick Heath, Somerset, a second nest with a chick was found here on 11 July. A **Yellow-billed Stork** *Mycteria ibis* photographed at Mogan Gölü, Ankara, on at least 18-22 June was the third for Turkey; previous ones were on 7-20 May 1962 at Amik Gölü, Antakya, and on 28-30 May 1986 in Göksu delta and there has been one in Bulgaria as well, in June-July 2002. A breeding record of **Glossy Ibis** *Plegadis falcinellus* at Escarpim, Tagus river, on 7 June was (only) the second for Portugal. An **African Sacred Ibis** *Threskiornis aethiopicus* at Wellerlooi, Limburg, the Netherlands, on 18-19 June had been ringed at Lac de Grand-Lieu, Loire-Atlantique, France, on 10 June 2008 (CA 69023) and not seen since. On 5 July, an adult **Pied-billed Grebe** *Podilymbus podiceps* was photographed at Coussoules de Crau, Bouches-du-Rhône, France. The one on Terceira, Azores, remained through June to at least 12 July.

RAPTORS The third **Griffon Vulture** *Gyps fulvus* for Sweden was taken into care at Göteborg on 14 June; it had been ringed in Croatia. The 14th for Finland was seen over Virolahti on 21 June. The fourth for Denmark flew over Tønder on 14 July. As usual in recent years, several turned up in the Low Countries, with one at Maastricht, Limburg, between 16 and 26 June also being seen in Liège, Belgium, from 29 June to at least 8 July (www.ark.eu/ark/werk-in-uitvoering/missing-lynx/processen/gier-eet-zwijn). Others occurred in Oost-Vlaanderen and Vlaams-Brabant, Belgium, on 17 June (one); in Drenthe, the Netherlands, on 30 June (one); at Harelbeke, West-Vlaanderen, Belgium, on 2 July (three flying north-east); in Friesland, the Netherlands, on 6-8 July (up to four); at Stadspolder, Kostverloren, Groningen, on 9 July (one); and at Bronckhorst, Gelderland, on 9 July (one); in 1998-2010 alone, there have been 25 records of 177 in-

dividuals and, if this trend continues, the species may not be considered by the Dutch rarities committee anymore in the near future. As in recent years, several **Short-toed Snake Eagles** *Circaetus gallicus* were present in Belgium (from 23 June) and the Netherlands, sometimes two at one site. The **Bateleur** *Terathopius ecaudatus* first seen flying over the Straits of Gibraltar from Morocco to Punta Carnero, Algeciras, in the late afternoon of 5 April was seen on subsequent dates in southern Spain until at least 17 July. A moulting second calendar-year male **Pallid Harrier** *Circus macrourus* at Exloo, Drenthe, from 19 May into at least late July was the longest-staying ever for the Netherlands. On 7 June, a pale-morph **Booted Eagle** *Aquila pennata* was photographed over Uden, Noord-Brabant; there are 17 records until 2006 for the Netherlands, being almost annual since 2000, but there were hardly any in the past five years. On 6-8 July, a dark-morph was photographed over Antwerpen, Belgium. In Sweden, an immature **Eastern Imperial Eagle** *A heliaca* was photographed at Havgårdssjön, Skåne, on 16 July. On 17 June, an **Eleonora's Falcon** *Falco eleonora* was reported over Göttingen, Niedersachsen, Germany.

RAILS TO CRANES A male (first heard on 12 June) and a female **Little Crane** *Porzana parva* (on at least 26-28 June) singing at the same site in Beulakerpolder, Giet-hoorn, Overijssel, may constitute the second breeding (the first was at Botshol, Utrecht, in July 1951) and the second sound-recording of a female song for the Netherlands (the first was in May 1985 at Harderbroek, Flevoland); another male was singing near Arnhem, Gelderland, on 19-23 June. The first **Baillon's Crane** *P pusilla* for Latvia was photographed at Zvarde military landfill, Saldus, on 9-11 June. In the Netherlands, the species was heard from 13 June into July at the Onlanden reserve, Drenthe, with a remarkable maximum of 20-25 between 18 and 20 June, all producing a song previously associated with females; as usual, the species was found at a handful of other sites in May-July as well. Also in the Netherlands, a record four pairs of **Common Crane** *Grus grus* nested successfully in June at Fochteloërveen, Drenthe/Friesland, and one at Dwingelderveld, Drenthe. The first **Sandhill Crane** *G canadensis* for Norway (and ninth for the WP) stayed at Grønningmyra, Rissa, Sør-Trøndelag, from 30 May to 5 June.

WADERS A pair of **Black-winged Stilts** *Himantopus himantopus* at Šiupariai, Klaipėda, on 30 June, not only constituted the third record but also the first breeding for Lithuania. In Germany, the only breeding pair of **Eurasian Stone-curlew** *Burhinus oedicanus* first present in 2011 in Baden-Württemberg raised two young in June. In France, a **Cream-colored Courser** *Cursorius cursor* occurred at Lampaul-Ploudalmézeau, Finistère, from 21 June to at least mid-July. Two **Collared Pratincoles** *Glareola pratincola* lingered at Wersabe, Niedersachsen, Germany, on 18-22 May. An adult **Semipalmated Plover** *Charadrius semipalmatus* at Vardø on 2-7 July was the second for Norway and Finnmark. On 8-9 June, a **Greater Sand Plover** *C leschenaultii* was present at Benbecula, Outer Hebrides, Scotland, and a male was

346 Yellow-billed Stork / Afrikaanse Nimmerzat *Mycteria ibis*, immature, with White Stork *Ciconia ciconia*, Mogan Gölü, Ankara, Turkey, 22 June 2012 (*Emin Yoğurtçuoğlu*)

347 Little Swift / Huisgierzwaluw *Apus affinis*, juvenile, New Brighton, Merseyside, England, 22 June 2012 (*Fabian Meijer*)

348 Cream-colored Courser / Renvogel *Cursorius cursor*, Lampaul-Ploudalmézeau, Finistère, France, 30 June 2012
(Christian Kerihuel)

349 Collared Pratincoles / Vorkstaartplevieren *Glareola pratincola*, adult summer, Wersabe, Niedersachsen,
Germany, 21 May 2012 (Stefan Pfützke/greenlense.de)

350 Namaqua Dove / Maskerduif *Oena capensis*, male, Çöl Gölü, Ankara, Turkey, 27 June 2012
(Emin Yoğurtçuoğlu)

351 Namaqua Dove / Maskerduif *Oena capensis*, female, Çöl Gölü, Ankara, Turkey, 27 June 2012
(Emin Yoğurtçuoğlu)

352 Spectacled Eiders / Brileiders *Somateria fischeri*, male and female, off Prins Karls Forland, Svalbard, 20 June 2012 (Rafaël Lebrun/Polarstern expedition) **353** Harlequin Duck / Harlekijneend *Histrionicus histrionicus*, male, Persfjorden, Finnmark, Norway, 30 June 2012 (Tormod Amundsen) **354** Eurasian Stone-curlews / Grielen *Burhinus oedicephalus*, Baden-Württemberg, Germany, 15 July 2012 (Tobias Eppe) **355** White-tailed Lapwing / Witstaartkievit *Vanellus leucurus*, with Ruff / Kemphaan *Philomachus pugnax*, male, Dinnyés, Fejér, Hungary, 1 July 2012 (Gábor Bodor)

photographed at Randaberg, Rogaland, Norway, on 10 July. An adult **Sociable Lapwing** *Vanellus gregarius* was found at Oostvaardersplassen, Lelystad, Flevoland, on 22 June; up to and including 2011, there were 50 records for the Netherlands. On 1-2 July, a **White-tailed Lapwing** *V leucurus* was photographed at Fertő, Dinnyés, Fejér, Hungary. A **Great Knot** *Calidris tenuirostris* first seen at Kokullen, Uppsala, on 18 June and, the next afternoon, more than 200 km further south-west at Erstadkärret, Visingsö, Småland, was the second for Sweden. A **Western Sandpiper** *C mauri* on Öland on 14-15 July was the second for Sweden. In the Azores, a **Least Sandpiper** *C minutilla* was found on 15 July at Cabo da Praia, Terceira. The second **White-rumped Sandpiper** *C fuscicollis* for Poland was an adult photographed at Szczecin lagoon near Świnoujście on 4 July (the first was on 28-29 May 1998) and the fifth **Semipalmated Sandpiper** *C pusilla* for Poland was found at the same site on 20 July. The first **Sharp-tailed Sandpiper** *C acuminata* for Jan Mayen, Norway, was present from 27 June to at least

1 July; two **White-rumped Sandpipers** and a **Pectoral Sandpiper** *C melanotos* were present here too. The first **Sharp-tailed Sandpiper** for Orkney was an adult on Westray from 18 July onwards. Like last year, 20 eggs of the endangered **Spoon-billed Sandpiper** *Eurynorhynchus pygmeus* (with an estimated world population of less than 100 pairs) were collected in north-eastern Russia for conservation measures in Slimbridge, Gloucestershire, England, and this time at least 14 hatched at a Slimbridge artificial breeding centre (www.bbc.co.uk/news/science-environment-18840281). In the Azores, the long-staying **Hudsonian Whimbrel** *Numenius hudsonicus* remained the entire period at Cabo da Praia. A pair of **Marsh Sandpipers** *Tringa stagnatilis* raising four young at Bliestorf, Schleswig-Holstein, in May-June constituted the first breeding record for Germany. In England, **Spotted Sandpipers** *Actitis macularia* turned up at Scaling Dam Reservoir, Cleveland, on 18 June and at Hilfield Park Reservoir, Hertfordshire, on 24 June. The fifth for Sweden was an adult on Gotland on 18 July.

356 White-rumped Sandpiper / Bonapartes Strandloper *Calidris fuscicollis*, summer plumage, Świnoujście, Poland, 4 July 2012 (Marcin Solowiej) **357** Western Sandpiper / Alaskastrandloper *Calidris mauri*, first-summer, with Dunlin / Bonte Strandloper *C alpina*, Västerstadsviken, Öland, Sweden, 15 July 2012 (Tommy Holmgren) **358** Common Buttonquail / Gestreepte Vechtkwartel *Turnix sylvaticus*, near El Jadida, Morocco, 3 June 2012 (Paul French) **359** Melodious Warbler / Orpheusspottvogel *Hippolais polyglotta*, Blåvandshuk, Vestjylland, Denmark, 18 June 2012 (Henrik Knudsen)

SKUAS TO TERNS On 14 June, an adult pale-morph **South Polar Skua** *Stercorarius maccormicki* was photographed off Desertas, Madeira. In the Netherlands, the first-summer **Bonaparte's Gull** *Chroicocephalus philadelphia* at De Cocksdoorp, Texel, Noord-Holland, from 4 June stayed until at least 18 June; it was considered the same bird first seen at Den Helder on 3 May and on Texel on 4 May. The first for northern Iceland was an adult at Kaldbakstjarnir, Húsavík, on 6 June. The first **Franklin's Gull** *Larus pipixcan* for Kuwait was an adult photographed at Jahra East on 5-7 June. In Denmark, 15 **Baltic Gulls** *L. fuscus fuscus* at the Bornholm breeding sites had eight nestlings by 28 June. A colour-ring project over a 14-year period showed that the Bay of Biscay is an important non-breeding area for **Yellow-legged Gulls** *L. michahellis* from the western half of the Mediterranean, where this species' population may be regarded as partially migratory (Ring- ing & Migration 27: 26-31 2012). The first breeding of **Caspian Gull** *L. cachinnans* for the Netherlands concerned a male paired with a female Herring Gull *L. argentatus*

producing three eggs at the river sluices of Amerongen, Utrecht. The pair of **Sooty Terns** *Onychoprion fuscatus* on Ilhéu da Praia, Graciosa, Azores, failed to raise its single chick, which was dead on 17 June. On 12 June, the third **Gull-billed Tern** *Gelochelidon nilotica* for Finland returned to Virkkula, Liminka, where it was also seen in 2010 and 2011. Up to 16 pairs of **Whiskered Tern** *Chlidonias hybrida* nesting at Kropswolderbuiten- polder, Foxhol, Groningen, was the largest breeding number ever for the Netherlands; previously, the species bred in 1938 (nine nests at two sites), 1945 (seven), 1958 (15 at two sites), 1965 (seven), 1997 (one) and 1999 (one). In Ireland, the adult **Forster's Tern** *Sterna forsteri* at Tacumshin, Wexford, from 12 May stayed until at least 17 June for at least its fifth consecutive year.

DOVES TO HOOPOES In Turkey, **Namaqua Doves** *Oena capensis* turned up at four sites in June, in Konya (female on 9 June), Ankara (possibly a pair on 27 June) and Sanliurfa (male on 25-26 June and female on 30 June);

360 Northern Carmine Bee-eater / Noordelijke Karmijnrode Bijeneter *Merops nubicus*, Öland, Sweden, 2 June 2012 (*Christian Cederroth*) **361** Semipalmated Plover / Amerikaanse Bontbekplevier *Charadrius semipalmatus*, adult summer, Vardø, Finnmark, Norway, 4 July 2012 (*Tormod Amundsen*) **362** European Roller / Scharrelaar *Coracias garulus*, adult male, Aldbrough, East Yorkshire, England, 5 June 2012 (*Rebecca Nason*)

363 Atlas Flycatcher / Atlasvliegenvanger *Ficedula speculigera*, adult male, Ventotene, Italy, 22 April 2012 (Andrea Ferri/Piccole Isole-ISPRA) cf Dutch Birding 34: 194, 2012 (not early May)

364 African Dunn's Lark / Afrikaanse Dunns Leeuwerik *Eremalauda dunni dunni*, Merzouga, Morocco, 7 June 2012 (Paul French)

there have been two previous records, both in late May. A record seven to nine pairs of **Boreal Owls** *Aegolius funereus* bred in Denmark this spring; in contrast, in the Netherlands, only one unpaired male was singing in the traditional breeding area of north-eastern Drenthe and another was reported at Veluwezoom, Gelderland. In Liguria, Italy, assumingly both a male and a female were heard at a camping at Lerici on 5-8 July. A **Little Swift** *Apus affinis* at New Brighton, Wirral, Cheshire, England, on 22-29 June was the first for Britain since 2008. If accepted as a genuine vagrant, a **Northern Carmine Bee-eater** *Merops nubicus* on Öland on 2-16 June and later in Skåne would be the first for Sweden and the WP. In East Yorkshire, England, a **European Roller** *Coracias garulus* was first seen at Spurn Point on 29 May and then, from 31 May to 14 June, at Aldbrough. At De Hamert, Limburg, the Netherlands, a pair of **Eurasian Hoopoes** *Upupa epops* had at least one fledgling in July.

WARBLERS A **Western Bonelli's Warbler** *Phylloscopus bonelli* photographed at its nest at Veluwezoom, Gelderland, on 30 June may constitute the first well-documented breeding record for the Netherlands; previously, there have been reports from one observer in the same area of six pairs producing a total of 27 young in 1974-80 (*Limosa* 54: 57-62, 1981) but due to a lack of documentation only one bird in 1980 and no nest was accepted by the Dutch rarities committee. A male **Sardinian**

365 Griffon Vultures /Vale Gieren *Gyps fulvus*,
Tzummarum, Friesland, Netherlands, 6 July 2012
(Martijn Bot)

Warbler *Sylvia melanocephala* singing on Christiansø, Bornholm, on 7-9 June was the eighth for Denmark. If accepted, an **Asian Desert Warbler** *S nana* on Sylt, Schleswig-Holstein, on 8 June will be the third for Germany. It has been shown that, in north-eastern Libya, it is not Eastern Orphean Warbler *S crassirostris* but **Western Orphean Warbler** *S hortensis* that occurs as breeding bird; in Bull Br Ornithol Club 132: 75-83, 2012, Lars Svensson presents criteria, including biometrics and tail pattern, for separating these species, and also introduces the Libyan birds as a new subspecies *S h cyrenai-cae*. A pair of **Eurasian Blackcaps** *S atricapilla* with two young discovered at Buskett on 7 June concerned the species' first breeding record for Malta. In Finland, as usual, singing **Lanceolated Warblers** *Locustella lanceolata* were found, with at least four from 22 June until 3 July and the 109th for Finland on 9 July. No less than 11 **River Warblers** *L fluviatilis* were singing in Denmark this spring (there were also a record eight in the Netherlands). A **Melodious Warbler** *Hippolais polygotta* trapped at Blåvandshuk, Vestjylland, on 18 June was (only) the seventh for Denmark. **Paddyfield Warblers** *Acrocephalus agricola* were trapped, eg, at Raisio, Finland, on 29 May, on North Ronaldsay, Orkney, Scotland, on 9 June, on Utsira, Norway, on 19 June (still present in July) and on Fair Isle, Shetland, Scotland, on 30 June (still present on 9 July). After the discovery of an important wintering area of **Aquatic Warblers** *A paludicola* at Djoudj National Park, Senegal (*Dutch Birding* 15: 89, 1993, 29: 113, 2007, *Afr Bird Cl Bull* 16: 61-66, 2009, *Ostrich* 82: 81-85, 2011), a second wintering area was found in the Inner Niger delta in Mali where 12 individuals were ringed in February 2011. In June 2011, one bird while on Djoudj was seen at Biebrza marshes, Poland while one ringed near Kofel, Mali, on 9 February 2011 was recaptured north of Mala Berezanka in central Ukraine on 1 June 2011, showing a connectivity between wintering sites and breeding populations (*Ringling & Migration* 27: 57-59, 2012). In Germany, yet another **Moustached Warbler** *A melanopogon* was trapped, now at Eich-Gimbsheimer Altrhein, Rheinland Pfalz, on 21 July (cf *Dutch Birding* 34: 189, 2012). On 2 June, another **Basra Reed Warbler** *A griseldis* was ringed in the Hula valley after the one on 21 May; the species bred here in 2006-07 (cf *Dutch Birding* 28: 254, 2006, 29: 251, 2007, 30: 269, 2008). In Estonia and Finland, respectively, four and 12 singing **Booted Warblers** *Iduna caligata* were found in the two weeks from 23 May onwards. Four nests found at Ciemupe and Degumnieki concerned the first breeding records for Latvia; three nests contained six nestlings and one had at least one fledgling.

THRUSHES TO BUNTINGS From 13 May onwards, c 400 territories of **Red-flanked Bluetail** *Tarsiger cyanurus* were counted in eastern and north-eastern Finland. On 15 February, 50 **Pale Rockfinches** *Carpospiza brachyactyla* photographed in a flock of up to 200 House Sparrows *Passer domesticus* in the Gopalpura Hills, Churu district, Rajasthan, concerned the first well-documented record for India (*Indian Birds* 7:159-160, 2012). The last singing **Tawny Pipit** *Anthus campestris* for Denmark was heard at

Anholt, Østjylland, on 4 June. In Poland, at least 24 breeding pairs of **Citrine Wagtail** *Motacilla citreola* were found this spring at Biebrza marshes alone. A breeding record of **Red Crossbill** *Loxia curvirostra* (continental type, not *L. c. corsicana*) at the Gulf of Cagliari was (only) the third for Sardinia. In Nord, France, a **Trumpeter Finch** *Bucanetes githagineus* stayed at Gravelines along the southern pier of the Dunkerque-Dover ferry harbour from 10 to at least 14 July. Singing **Common Rosefinches** *Carpodacus erythrinus* were found at no less than 20 sites in the Netherlands and, remarkably, one of the males at IJmuiden, Noord-Holland, paired with an escaped female **House Finch** *C. mexicanus* which had plumage wear consistent with a recent stay in a cage. The third **Rose-breasted Grosbeak** *Pheucticus ludovicianus* for Norway was a first-summer male photographed at a feeder at Søre Elvdal, Hedmark, for a few days until 19 June. The first **Red-headed Bunting** *Emberiza bruniceps* for Estonia was an adult male at Sörve on 8 July. In north-western Europe, three **Black-headed Buntings** *E. melanocephala* turned up in Sweden at Horssten, Uppland, on 21 May (female); at Vivesholm, Gotland, on 23 May (male); and at Ottenby, Öland, on 6 June (male); others were seen on Helgoland, Schleswig-Holstein, on

25 May (male); on Utsira on 27-28 May (male); and at Weversinlaag near Serooskerke, Zeeland, on 10 June (male).

For a number of reports Birding World, Birdwatch, Ornithos, www.azoresbs.weebly.com, www.birdguides.com, www.netflug.dk, www.rarebirdalert.co.uk and www.trektellen.nl were consulted. We wish to thank Peter Alfrey, Mark Avery, Patrick Bergier, Max Berlijn, Ruud van Beusekom, Jan Bisschop, Christoph Bock, Richard Bonser, Sander Bot, Christian Cederroth, Rolf Christensen, José Luis Copete, Andrea Corso (Limosa Holidays), Pierre-André Crochet, Klaas van Dijk, Hugues Dufourny, Enno Elbels, Lee Evans, Tommy Frandsen, Raymond Galea, Steve Gantlett, Barak Granit, Guy Kirwan, Geert Groot Koerkamp, Theodoros Kominos, Marcello Grusso, Ricard Gutiérrez, Dick Hoek, Rüdinger Kasche, Justin Jansen, João Jara (www.birds.pt), Frédéric Jiguet, Zbigniew Kajzer, Leander Khil, Dimosthenis Killidopoulos, Henrik Knudsen, Daniel Kratzer, Łukasz Ławicki (www.clanga.com), Sander Lilipaly, André van Loon, Loïc Marion, Ronald Messemaker, Karlis Millers (Latvia), Richard Millington, Dominic Mitchell, Geir Mobakken (Norway), Killian Mullarney, Silaf Olofson, Gert Ottens, Yoav Perlman, Magnus Robb, Luciano Ruggieri, Michael Sammut, George Sangster, Roy Slaters, Thijs Valkenburg, James Wolstencroft, John van der Woude, Steven Wytema and Emin Yoğurtcuoğlu for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands (arnoud.vandenberg@planet.nl)

Marcel Haas, Helmweg 12C, 1759 NE Callantsoog, Netherlands (zoodauma@gmail.com)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland beslaat voornamelijk de periode **juni 2012**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt. Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, p/a Duinlustparkweg 98A, 2082 EG Santpoort-Zuid, Nederland, e-mail cdna@dutchbirding.nl. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die verkrijgbaar zijn via de website van de DBA op www.dutchbirding.nl of bovenstaand adres.

EENDEN TOT VALKEN Twee late **Witbuikrotganzen** *Branta hrota* werden op 12 en 13 juni gefotografeerd bij Oost-Vlieland, Friesland. Op c zeven plekken verspreid over het land werden (al dan niet ontsnapte) **Witoogenden** *Aythya nyroca* waargenomen, waaronder een mannetje op 21 juni op Schiermonnikoog, Friesland. Late **Ijseenden** *Clangula hyemalis* werden gemeld op 23 juni bij 't Horntje op Texel, Noord-Holland, en op 29 juni langs Camperduin, Noord-Holland. Op de Sallandse Heuvelrug, Overijssel, waar begin 2012 nog slechts twee mannetjes en acht vrouwtjes **Korhoenders** *Tetrao tetrix* over

waren, zijn alle 28 dit jaar geboren kuikens door nog onbekende oorzaak binnen een week doodgegaan. In mei werden vijf adulte Zweedse vogels uitgezet waarvan er nog twee in leven zijn en er zijn plannen om in 2013 nog eens 20 Zweedse vogels uit te zetten. Een **Noordse Pijlstormvogel** *Puffinus puffinus* vloog op 24 juni langs Terschelling, Friesland, en **Vale Pijlstormvogels** *P. mauretanicus* passeerden op 9 juni Egmond aan Zee, Noord-Holland, en op 10 en 23 juni Camperduin. Een **Dwergaalscholver** *Phalacrocorax pygmeus* werd op 1 juni gemeld net over de grens bij Kieldrecht, Antwerpen, België; de waarnemer zag de vogel boven Nederlands grondgebied verdwijnen. **Koereigers** *Bubulcus ibis* verschenen op 2 juni bij Kinderdijk, Zuid-Holland; op 8 juni bij Arcen, Limburg, en in de Oostvaardersplassen, Flevoland; op 9 juni bij Linne, Limburg; en op 21 juni bij Pijnacker, Zuid-Holland. Op c negen plekken werden **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* waargenomen, bijvoorbeeld bij het Zuidlaardermeer, Groningen (twee); bij de Lepelaarsplassen, Flevoland (twee); bij Amerongen, Utrecht; en op Tiengemetten, Zuid-Holland. Een gekleurde **Heilige Ibis** *Threskiornis aethiopicus* (metaal CA 69023) op 18 en 19 juni in De Hamert bij Wellerloo, Limburg, bleek te zijn geringd op 10 juni 2008 bij Lac de Grand-Lieu, Loire Atlantique, Frankrijk, en niet eerder te zijn teruggemeld. Een onvolwassen **Vale Gier** *Cypus fulvus* verbleef van 16 tot 26 juni op de Sint Pietersberg bij Maastricht,

366 Witwangstern / Whiskered Tern *Chlidonias hybrida*, adult zomer, Kropswolderbuitenpolder, Groningen, 26 mei 2012 (Arnold W J Meijer)

367 Woudaap / Little Bittern *Ixobrychus minutus*, mannetje, Zevenhuizen, Zuid-Holland, 25 mei 2012 (Chris van Rijswijk/birdshooting.nl)

368 Bergfluitser / Western Bonelli's Warbler *Phylloscopus bonelli*, Veluwezoom, Rheden, Gelderland, 13 juni (Roland Jansen) **369** Vale Gier / Griffon Vulture *Gyps fulvus*, tweede kalenderjaar, Sint Pietersberg, Maastricht, Limburg, 26 juni 2012 (Ger de Hoog) **370** Grauwe Fitis / Greenish Warbler *Phylloscopus trochiloides*, Rottumeroog, Groningen, 13 juni 2012 (Martijn Bunschoek)

Recente meldingen

371 Slangenarend / Short-toed Snake Eagle *Circaetus gallicus*, onvolwassen, Dwingelderveld, Drenthe, 23 juni 2012 (Otto de Vries), 28 juni 2012 (Lennart Verheuve) 372 Dwergarend / Booted Eagle *Aquila pennata*, lichte vorm, Uden, Noord-Brabant, 7 juni 2012 (Ron van Rossum) 373 Zwarte Ibis / Glossy Ibis *Plegadis falcinellus*, Lepelaarsplassen, Flevoland, 30 juni 2012 (Ruwan Aluhivare) 374 Steppiekiekendief / Pallid Harrier *Circus macrourus*, tweede kalenderjaar mannetje, Eext, Drenthe, 7 juli 2012 (Kees de Vries) 375 Witwangsters / Whiskered Terns *Chlidonias hybrida*, adult met jongen, Kropswolderbuitenpolder, Groningen, 20 juli 2012 (Jan den Hertog) 376 Witwangster / Whiskered Tern *Chlidonias hybrida*, juveniel, Kropswolderbuitenpolder, Groningen, 15 juli 2012 (Martijn Bot)

Limburg, en vervolgens tot in juli net over de grens in België waar hij zich voedde met een speciaal voor hem neergelegd dood Wild Zwijn *Sus scrofa*. Op 30 juni vloog een exemplaar over het Dwingelderveld, Drenthe. Een **Slangenarend** *Circaetus gallicus* werd op 5 juni gefotografeerd op de Strabrechtse Heide, Noord-Brabant. Vanaf 23 juni tot in juli verbleven twee exemplaren op het Dwingelderveld en andere exemplaren werden gemeld op 12 juni bij Hoog Buurlo, Gelderland, en op 18 juni in de Maripeel bij Sevenum, Limburg. Het eerstejaars mannetje **Steppiekendief** *Circus macrourus* dat van 13 mei tot in juli bij Exloo, Drenthe, verbleef, ruide daar verschillende veerpartijen; het betrof de eerste overzomeraar. Op 7 juni werd een lichte vorm **Dwergarend** *Aquila pennata* gefotografeerd boven Uden, Noord-Brabant. Tot half juni werden op c zeven plekken **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* opgemerkt, waaronder maximaal drie op 1 en 2 juni op de Hoge Veluwe, Gelderland.

RALLEN TOT STRANDLOPERS Een mannetje **Klein Waterhoen** *Porzana parva* zong vanaf 12 juni bij Giethoorn, Overijssel en van 26 tot 28 juni werd hier ook een vrouwtje gehoord. Een ander mannetje werd van 19 tot 23 juni waargenomen bij Arnhem, Gelderland. Vanaf 13 juni tot in juli verbleven recordaantallen **Kleinste Waterhoenders** *P pusilla* in De Onlanden bij Peize, Drenthe; op 18 juni werden hier zelfs minstens 21 exemplaren vastgesteld. In de nabijgelegen polder Matsloot werden tot maximaal vier vogels gemeld. Andere exemplaren werden doorgegeven van 24 mei tot 20 juni bij Breukeleveen, Noord-Holland; van 5 juni tot in juli bij de Ackerdijkse Plassen, Zuid-Holland; van 14 tot 22 juni bij Giethoorn; en van 23 tot 29 juni bij Bennekom, Gelderland (twee). Na een aantal magere jaren werden ruim 200 roepende **Kwartelkoningen** *Crex crex* waargenomen, merendeels in Flevoland, Gelderland en Overijssel. Maar liefst vier paren **Kraanvogels** *Grus grus* kwamen tot broeden in het Fochteloërveen, Drenthe/Friesland; ze produceerden in totaal zeven jongen die echter niet alle in leven bleven. Sinds 2001 broedt de soort hier jaarlijks. Na eerdere pogingen in 2007 en 2011 vond ook een succesvol broedgeval plaats in het Dwingelderveld. Op c 14 plekken verspreid over het land werden nog **Steltkluten** *Himantopus himantopus* waargenomen, waaronder enkele succesvolle broedparen zoals bij Arcen. Een **Griël** *Burhinus oedicnemus* werd op 7 juni gemeld bij Eastermar, Friesland, en een in Engeland geringd exemplaar werd begin juni dood gevonden op Rottumerplaat, Groningen. Een zomerkleed **Amerikaanse Goudplevier** *Pluvialis dominica* werd op 20 juni gemeld in de Sluffer op Texel. Een zomerkleed **Aziatische Goudplevier** *P fulva* die van 22 tot 25 juni bij Cley, Norfolk, Engeland, verbleef, werd op 28 juni gefotografeerd bij Westkapelle, Zeeland; de vogel was individueel herkenbaar aan een beschadiging op de kruin. Op 3 en 4 juli verbleef hij in Mariëndal bij Den Helder, Noord-Holland, en vanaf 8 juli op Texel. Op 28 juni was er ook een melding op Tiengemeten. Een adulte **Steppiekievit** *Vanellus gregarius* werd op 22 juni waargenomen in de Oostvaardersplassen. Waarschijnlijk dezelfde twee

Gestreepte Strandlopers *Calidris melanotos* die op 2 juni bij Westkapelle richting het noordwesten de zee opvloegen, werden c vijf uren later c 320 km verderop in East Yorkshire langs de Engelse oostkust ontdekt. Andere exemplaren werden gemeld op 2 juni in de Ezumakeeg, Friesland; op 6 en 7 juni in Utopia op Texel; op 7 juni bij Huizen, Noord-Holland; op 10 juni bij Lauwersoog, Groningen; en op 23 juni in de Breebaartpolder bij Termunten, Groningen. Een **Breedbekstrandloper** *Limicola falcinellus* verbleef op 1, 2 en 5 juni op het wad bij Den Oever, Noord-Holland. Van 25 juni tot 8 juli verbleef een **Kleine Geelpootruiter** *Tringa flavipes* bij Weesp, Noord-Holland, maar dit werd pas na 8 juli bekend gemaakt. Een of twee **Poelruiters** *T stagnatilis* verbleven van 10 tot 25 juni in het Lauwersmeergebied, Friesland/Groningen. Er waren nog drie andere meldingen, waaronder op 11 juni bij Wissenkerke, Zeeland. Op zes plekken werden **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* waargenomen, waaronder op 14 juni bij Losser, Overijssel, en van 29 juni tot 1 juli bij Eemnes, Utrecht.

MEEUWEN TOT ZWALUWEN De eerste-zomer **Kleine Kokmeeuw** *Chroicocephalus philadelphia* die op 3 mei werd gefotografeerd op Razende Bol voor de kust van Den Helder, werd op 4 juni herontdekt op de noordpunt van Texel. Hij verbleef hier vervolgens tot ten minste 18 juni en liet zich vrijwel dagelijks – maar meestal kortstondig – bekijken. Een ongeringde tweede-kalenderjaar **Baltische Mantelmeeuw** *Larus fuscus fuscus* werd op 13 juni gefotografeerd bij Barneveld, Gelderland. Een vijfde-kalenderjaar mannetje **Pontische Meeuw** *L cachinnans* vormde een broedpaar samen met een Zilvermeeuw *L argentatus* die drie eieren legde op een sluisencomplex bij Amerongen, Utrecht; eerdere broedgevallen van deze soort zijn niet bekend. Een tweede-kalenderjaar **Kleine Burgemeester** *L glaucoides* verbleef nog tot 19 juni bij Westkapelle. Andere treuzelaars werden gemeld op 5 en 14 juni op Texel en op 15 juni langs Egmond aan Zee. Een alarmerende **Lachstern** *Gelochelidon nilotica* werd op 19 juni gemeld in een kolonie Kokmeeuwen *C ridibundus* op het Balgzand, Noord-Holland. Een recordaantal van c 16 broedparen **Witwangsterns** *Chlidonias hybrida* vestigde zich in de Kropswolderbuitenpolder bij Foxhol, Groningen. Eerdere broedjaren waren 1938, 1945, 1958, 1965, 1997 en 1999. Op c negen plekken in het midden van het land werden ook nog enkele doortrekkers opgemerkt. Twee **Witvleugelsterns** *C leucopterus* verbleven op 3 juni bij Stevensweert, Limburg. De **Zwarte Zeekoet** *Cephus grylle* die vanaf 7 april bij 't Horrtje op Texel verbleef, bleef de gehele periode. Een **Alpengierzwaluw** *Apus melba* werd op 20 juni gezien boven het Zwanenwater bij Callantsoog, Noord-Holland. **Bijeneters** *Merops apiaster* werden opgemerkt op 10 juni in het Harderbroek, Flevoland, en op 23 juni in de Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant. Een **Hop** *Upupa epops* werd gemeld op 15 juni bij Handel, Noord-Brabant. In De Hamert zou een broedgeval hebben plaatsgevonden; begin juli werd hier een paar met ten minste één jong waargenomen. **Roodkopklauwieren** *Lanius senator* verbleven van 2 tot 11 juni in de Kennemerduinen bij Bloemendaal, Noord-Holland; van 3 tot 5

- 377 Kuifleeuwerik / Crested Lark *Galerida cristata*, Rottumerplaat, Groningen, 6 juni 2012 (Hans Roersma)
378 Roodmus / Common Rosefinch *Carpodacus erythrinus*, adult mannetje (rechts), en Mexicaanse Roodmus / House Finch *C. mexicanus*, Kennemermeer, IJmuiden, Noord-Holland, 6 juni 2012 (John van der Graaf)

juni bij Deventer, Overijssel; en op 6 juni bij Reek, Noord-Brabant. Twee **Kuifleeuweriken** *Galerida cristata* vertoefden nog bij Venlo, Limburg, en één in Haverleij bij 's-Hertogenbosch, Noord-Brabant; er werden dit voorjaar geen jongen gezien. Opmerkelijk was de waarneming van een exemplaar op 6 juni op Rottumerplaat. Een **Roodstuitzwaluw** *Cecropis daurica* verbleef op 16 juni op de noordpunt van Texel.

BOSZANGERS TOT GORZEN Een zingende **Grauwe Fitis** *Phylloscopus trochiloides* werd op 12 juni opgemerkt in Heiloo, Noord-Holland. Een ander exemplaar bevond zich op 12 en 13 juni op Rottumeroog, Groningen. Op 16 juni volgde er nog een melding van een zingende bij Westerbroek, Groningen. Vanaf 10 juni zong een **Bergfluit** *P. bonelli* op de Veluwezoom bij Arnhem; op 30 juni werd hier bij toeval een nest gevonden. Er werden ten minste twee jongen gezien, die telkens werden gevoerd door één Bergfluit. Ondanks langdurige observaties werden nooit twee oudvogels tegelijk gezien, zodat niet met zekerheid is te zeggen of het een zuiver of gemengd broedgeval betrof. **Krekelzangers** *Locustella fluviatilis* zongen nog van 22 mei tot 14 juni in het Flevopark in Amsterdam, Noord-Holland, van 30 mei tot 10 juni bij Schoonloo, Drenthe, en van 21 juni tot 2 juli bij Haren, Groningen. **Orpheusspotvogels** *Hippolais polygotta* werden gemeld op minstens vijf plekken in Limburg en op 7 juni op de Slikken van Bommenede op Schouwen-Duiveland in Zeeland. Een zingend exemplaar van 29 mei tot 23 juni bij Horst, Limburg, werd het drukst bezocht. De hele maand werden enkele **Graszangers** *Cisticola juncidis* waargenomen in het Verdronken Land van Saeftinge, Zeeland. Adulte **Roze Spreeuwen** *Pastor roseus* werden gemeld op 21 juni bij Veen-

dam, Groningen, en op 26 juni bij Oudeschild op Texel. Een **Blauwborst** *Luscinia svecica* met een oranje ster verbleef op ten minste 23 en 24 juni bij Vlaardingen, Zuid-Holland, en betrof waarschijnlijk een extreem getekende Witsterblauwborst *L. cyanecula* ('Oranjesterberblauwborst'). Zingende **Kleine Vliegenvangers** *Ficedula parva* werden gemeld op 15 juni bij Nunspeet, Gelderland, en op 29 juni bij het Naardermeer, Noord-Holland. Opmerkelijk voor de tijd van het jaar was een **Duinpieper** *Anthus campestris* die op 28 juni over De Vulkaan bij Den Haag, Zuid-Holland, vloog. Het (geringde) zingende mannetje **Europese Kanarie** *Serinus serinus* trok nog tot 8 juni de nodige bekijks in de Amsterdamse Waterleidingduinen bij Vogelenzang, Noord-Holland. De beide **Witbandkruisbekken** *Loxia leucoptera* die zich vanaf 25 april bevonden bij West-Terschelling, Friesland, bleven tot ten minste 3 juni; aanwijzingen voor een broedgeval ontbraken. Op c. 20 plekken, voornamelijk langs de kust, werden **Roodmussen** *Carpodacus erythrinus* waargenomen. Een onvolwassen mannetje zong van 3 tot 5 juni bij een vogelaar in de tuin bij Sint-Oedenrode, Noord-Brabant, en betrof een van de weinige binnenlandwaarnemingen. Het vrouwtje **Mexicaanse Roodmus** *C. mexicanus* van IJmuiden, Noord-Holland, was gepaard met een adult mannetje Roodmus en verzamelde nestmateriaal maar werd na 8 juni niet meer waargenomen. Een mannetje **Zwartkopgors** *Emberiza melanocephala* werd op 10 juni gemeld bij de Weversinlaag bij Serooskerke, Zeeland, maar was helaas niet twitchbaar.

We bedanken Max Berlijn, Mark Hoekstein, Robert van der Meer, René Pop, Remco Wester en Rik Winters voor hun hulp bij het samenstellen van dit overzicht.

Roy Slaterus, Bervoetsbos 71, 2134 PM Hoofddorp, Nederland (roy.slaterus@dutchbirding.nl)
Vincent van der Spek, Acaciastraat 212, 2565 KJ Den Haag, Nederland (vincent.van.der.spek@dutchbirding.nl)

Corrigenda

In het bijschrift bij plaat 239 (Dutch Birding 34: 187, 2012) werd niet de juiste fotograaf vermeld. De foto werd gemaakt door Paul & Andrea Kelly/irishbirdimages.

De Morinelplevier *Charadrius morinellus* in plaat 266 (Dutch Birding 34: 199, 2012) betreft een vrouwtje, niet een mannetje.

In the caption of plate 239 (Dutch Birding 34: 187, 2012) the wrong photographer was mentioned. The photograph was taken by Paul & Andrea Kelly/irishbirdimages.

The Eurasian Dotterel *Charadrius morinellus* in plate 266 (Dutch Birding 34: 199, 2012) is a female, not a male ('mannetje').